

Qərb mədəniyyəti və sivilizasiyasının xüsusiyyətləri

**Ayətullah Seyid Əli Xameneinin
çıxışlarından seçmələr**

**Kitabın adı:.....Qərb mədəniyyəti və
sivilizasiyasının xüsusiyyətləri**
Çap tarixi:.....2022
Çap növü:.....Birinci
Tiraj:.....1000

«Издательство Полипресс»
Тверь, Комсомольский проспект, дом 19.
Тел.: (4822) 58-19-78, 500-250,

ISBN 44-39-024519-43

Birinci fəsil

Qərb mədəniyyəti və sivilizasiyasının xüsusiyyətləri

1. Qərb mədəniyyətinin kökü

Bugünkü Avropa mədəniyyətinin kökü qədim Roma mədəniyyətinə qaydır. Yəni bu gün bütünlüklə Avropa və Qərb mədəniyyətinə və bunun ardınca Amerika mədəniyyətinə hakim olan elementlər Roma imperiyasında mövcud olan qayda və prinsiplərdir. Bugünkü meyar onlardan ibarətdir. O zaman da qadınları böyük məqama ucaldıb, hörmət edirdilər, müxtəlif zinətlərlə bəzəyirdilər. Amma nə üçün? Kişidə mövcud olan ən aşağı və ən maddi hissi doyurmaq üçün. Bu, insana və qadına qarşı necə də böyük təhqirdir!¹

¹ Böyük Rəhbərin həzrət Fatimeyi-Zəhranın (ə) doğum günü münasibətilə qadınların mədəni və ictimai şurası üzvləri, bir qrup qadın doktor və ilk “İslam hicabı” konfransının təşkilatçıları ilə görüşündəki çıxışından: 25 dekabr 1991.

2. Qərb mədəniyyətinin zahiri bər-bəzəyi

Bu gün Amerikada və Avropanın inkişaf etmiş ölkələrində aclıq, yoxsulluq, qida maddələrinin çatışmazlığı üzündən ölüm halları, evsizlik və hətta heyvani yaşayışdan ötrü lazım olan təhlükəsizlik də yoxdur. Bu ölkələrdə texnologiyadan və yeni elmədən bəhrələnənlər xalqın yuxarı təbəqəsidir. Lakin bir qarın çörəkdən ötrü öz şərəfini, namusunu və şəxsiyyətini satmağa məcbur olanlar, müxtəlif təhqirlərə məruz qalanlar xalqın böyük bir hissəsini təşkil edir. Bu, bir həqiqətdir. Zahir çox gözəl və bəzəkli. Televiziya kameraları və xəbər agentliklərinin xəbərləri, təbliğat məqsədilə dünyaya bər-bəzəkli və cazibəli məqamları göstərilir.

Qərb mədəniyyəti bütün elmi tərəqqisinə, kosmik fəthlərinə, ixtiyarında olan və üçüncü dünyanın kasıb ölkələrindən çapıb-taladığı, qarət etdiyi böyük maddi sərvətlərinə rəğmən, inkişaf etmiş ölkələrdə yoxsulluğu aradan qaldırdığını iddia etsə, yalan demişdir. Buna görə də, Qərb mədəniyyəti rifah və asayiş içində olan maddi həyatı da bütün insanlara verə bilməmişdir.¹

3. İstismar – Qərb mədəniyyətinin ən mənfi cəhəti

Qərbi inkar etmək - onun texnologiyasını, elmini, inkişafını və təcrübələrini inkar etmək demək deyil. Heç bir ağıllı insan bunu etməz. Qərbi inkar etmək – onun istismarçılığını inkar etməkdir; istər siyasi istismarçılıq olsun, istərsə də iqtisadi və yaxud mədəni. Mən bu qısa vaxt ərzində Qərbin mədəni istismarçılığı haqqında bir

¹ Böyük Rəhbərin Məşhəd xalqının və İmam Rzanın (ə) ziyarətçilərinin toplantısındakı çıxışından: 18 aprel 1991.

neçə cümlə demək istəyirəm. Bu, sizin üçün faydalı ola bilər.

Qərb mədəniyyəti gözəlliklərin və çirkinliklərin kompleksindən ibarətdir. Heç kim Qərb mədəniyyətinin bütünlüklə çirkin olduğunu deyə bilməz. Xeyr, bütün mədəniyyətlər kimi, onun da gözəl cəhətləri olmamış deyil. Heç kim öz qapılarını bu və ya digər əcnəbi mədəniyyətin üzünə mütləq şəkildə bağlamaq istəməz. Qərb mədəniyyəti Şərq mədəniyyəti və dünyanın digər mədəniyyətləri kimi, həm yaxşı, həm də pis ünsürlərdən təşkil olunub. Ağıllı bir xalq və toplum yaxşı ünsürləri götürüb öz mədəniyyətinə əlavə edir, onunla öz mədəniyyətini zənginləşdirir, pis ünsürləri isə rədd edir. Dediym kimi, bu məsələdə Avropa, Qərb, Amerika, Latın amerikas, Afrika və yaxud Yapon mədəniyyətləri arasında heç bir fərq yoxdur, hamısı bərabərdir. Biz hər hansı bir mədəniyyətlə rastlaşdıqda, təbii olaraq bacardığımız qədər onun gözəlliklərini götürməli, bizə münasib olmayan pis və zərərli cəhətləri, bizim baxışımızdakı gözəlliklərlə ziddiyyət təşkil edənləri rədd etməliyik. Bu, ümumi bir prinsipdir.

Qərb mədəniyyəti barəsində isə mühüm bir məqam var, sizin buna diqqət yetirmənizi istəyirəm. Qərbin, yəni avropalıların mədəniyyətinin, bizim bildiyimiz qədər, başqa mədəniyyətlərdə olmayan bir eybi var. Bu, istismarçılıqdır. Bu, humanitar, coğrafi və tarixi olan qəti dəlillərə əsaslanır. Onlar dünyada elmi üstünlüyə malik olan kimi, özlərinin siyasi və iqtisadi qüdrətlərilə, 19-cu əsrdə isə birbaşa müstəmləkəçilik formasını alan bir gedişlə öz mədəniyyətlərini yeritməyə çalışdılar. Onlar xalqların mədəniyyətlərilə mübarizə apardılar. Bu, pis haldır. Hər hansı bir xalqın başqa bir ölkədə öz

mədəniyyətini icra etmək istəməsi əsla qəbulolunması deyil. Əgər o çox yaxşı da olsa, xalq ona sırınan mədəniyyəti qəbul etməz. Siz yəqin ki, öz meylinizlə yediyiniz qatıq-çörəyi zorla ağzınıza qoyulan kabab-plovdan üstün tutarsınız. Hər hansı bir iş zorla olduqda, güc göstərildikdə, amiranə və təkəbbürlü şəkildə yeridildikdə, hər bir xalq ona qarşı çıxacaq. Bu, belə də olmalıdır. Misal üçün, qalstuk bir qərb elementidir. Qərblilər bunu istəyirlər, sevirilər, öz ənənələri ilə uyğundur. Amma siz ayrı bir ölkənin vətəndaşı ola-ola, əgər təsadüfən kostyum geyinməyi seçmişsinizsə və qalstuk taxmırsınızsa, mədəniyyətsizmi hesab olunmalısınız?! Niyə? Bu, sizin mədəniyyətinizdir, mənim günahım nədir? “Əgər kostyum geyinmişsinizsə, bant və ya qalstuk da taxmalısınız, yoxsa filan məclisdə iştirak edə bilməzsiniz, mədəniyyətsiz, nəzakətsiz və səliqəsiz adam sayılacaqsınız!” Bu, Qərb mədəniyyətinin güclə qəbul etdirilməsidir.

Qərbli qadının öz adət-ənənəsi var. Onların qadın məsələsinə, qadının geyiminə, kişilərlə əlaqəsinə və cəmiyyətdə iştirakına dair xüsusi normaları var. İndi bunların yaxşı, ya pis olmasından danışmırıq. Məsələ burasındadır ki, onlar bu mədəniyyəti zorla dünyanın digər xalqlarına qəbul etdirmək istəyirlər. Bu, çox pis haldır.¹

4. Qərb mədəniyyətinin digər ölkələrə ixracı

Qərb dünyası və Qərbin pozğun mədəniyyətinin başçıları fəsadı, düşkünlüyü, növbənöv bədbəxtlikləri və rəzalətləri bütün dünyaya ixrac etməklərindən xəcalət çəkmirlər. Təəssüf ki, bu gün bütün dünyanı, ən çox da üçüncü dünyanın kasıb ölkələrini bürüyən əxlaqsız

¹ Böyük Rəhbərin cavanlarla sual-cavab toplantısındakı çıxışından: 2 fevral 1999.

mədəniyyət haradan gəlib? Bu, Qərb mədəniyyətinin, istismarçı və müstəmləkəçi sivilizasiyanın eksportudur. Bu gün bəşəriyyəti incidən növbənöv fəsadlar, kasıb və geriqalmış ölkələrin çoxunda cavanları boğan aludəliklər, narkomaniya haradandır? Üçüncü dünyanın müsəlman və qeyri-müsəlman ölkələrinin əksəriyyətinə hakim olan yanlış istehlakçı mədəniyyəti haradandır? Əgər siz bizim öz regionumuzun neftli və neftsiz kasıb ölkələrinin bazarlarına getsəniz, görəcəksiniz ki, Qərbin lazımsız malları bunların bütün həyatlarını doldurub. İnsanın bütün bunlara ehtiyacı varmı? Neft istehsal edən ölkələr bütün xalqa aid olan və ölkələrinin abadlığına sərf edilməli olan İlahi sərvətlərini verir, qarşısında fəsaddan və pozğunluqdan başqa təsiri olmayan mallar alırlar. Bütün bunlar Qərb mədəniyyətinin, Avropa və Amerikanın üçüncü dünya ölkələrinə ixracıdır. Amerika, Avropa və Qərb ölkələri öz mədəniyyətlərinin bir qrupa deyil, bütün bəşəriyyətə aid olan sənaye, elm və tədqiqat kimi gözəl məhsulları arasında növbənöv fəsadları, əxlaqsızlıqları və pozğunluqları da üçüncü dünya ölkələrinə yeritdilər, xalqı, cavanları və hökumətləri xar elədilər, qara günə qoydular. Onlar öz əməllərindən xəcalət çəkmirlər, digər ölkələrə etdikləri çirkli eksportları ilə fəxr də edirlər.¹

5. Qərb mədəniyyətindən imtina etməyimizin səbəbi

Kimsə bizdən soruşa bilər ki, siz niyə Qərb, Avropa və Amerika mədəniyyətindən qaçırsınız, niyə onlar barədə düşünmək istəmirsiniz? Bu, yerində olan bir sualdır. Bizim xalqımız inqilabdan sonra qismən də olsa, bunun

¹ Böyük Rəhbərin Qum, Rəfsəncan və Kəhnuc şəhərlərinin müxtəlif təbəqələrini təmsil edən əhalisinin beyət mərasimindəki çıxışından: 10 iyul 1989.

cavabını tapmışdır. Lakin bu barədə bir neçə cümlə demək istəyirəm.

Qərb mədəniyyəti insanın fəsadına hesablanmış bir mədəniyyətdir, bəşəri dəyərlərlə ziddir, güc sahiblərinin və qüdrət imperatorlarının əlində alət olmuş bir mədəniyyətdir. Bu mədəniyyətlə Adəm övladlarını bütün insani fəzilətlərdən ayırmaq, insanları əxlaqsız, itaətkar, təslimçi, Allahdan və mənəviyyatdan xəbərsiz məxluqlara çevirmək istəyirlər. Onların maraqları bu mədəniyyəti yaymaqla təmin olunur. Bu çılpaqlıq mədəniyyəti və qadınla kişinin qeyd-şərtsiz qarışması, Qərb mədəniyyətinin əsaslarından biridir və ilk gündən insanların fəsadı və bəşəriyyətin humanitar dəyərlər sistemindən ixrac edilməsi üçün düşünüldü. Onların bəşəriyyətə ürəkləri yanmır.¹

6. İran xalqının Qərb mədəniyyətinə qarşı çıxmasının səbəbi

Qacarilərin hakimiyyətinin sonlarında qərblilərin İrana hücumu başlandı. Pəhləvilərin dövründə bu öz zirvə nöqtəsinə çatdı. O dövrdə yetişənlər İran xalqını özünü idarə etməyə, işləməyə, bir şey düzəltməyə, dünyaya nə isə təqdim etməyə və yaxud əldə edilmiş məlumatları artırmağa layiq bilmirdilər. Bu, nəyə görə idi? Bu, xalqın mədəniyyətinin, milli mənliyinin təhqirinə və əcnəbi mədəniyyətin qəbul etdirilməsinə görə idi. Milli mənlük mədəniyyətlə formalaşır. Hər bir xalqın mənliyi və qüruru onun mədəniyyətidir. Bunu yaralamaq olmaz. İran xalqının Qərb mədəniyyətinə qarşı çıxması buna görədir.

¹ Böyük Rəhbərin xalqın müxtəlif təbəqələri, həkimlər, feldşerlər və ölkə klinikaları işçilərilə görüşündəki çıxışından: 6 dekabr 1989.

Qərb mədəniyyətinin gözəllikləri də var. Onların mədəniyyətinin gözəlliklərini öyrənil götürməyin eybi yoxdur. Amma öncə o gözəlliklərin nədən ibarət olduğu müzakirə obyektı olmalıdır.¹

7. Modabazlığa və dəbdəbəçiliyə meyl – Qərb mədəniyyətinin çox təhlükəli boyunduruğu

Məncə modabazlığa və dəbdəbəçiliyə meyl göstərmək, hər şeyin yenisini istəmək və kişilərin qarşısında bəzənməkdə ifratçılıq bizim cəmiyyətimizin və qadınlarımızın yoldan sapmalarının ən böyük amillərindən biridir. Qadınlar bunun qarşısında müqavimət göstərməlidirlər. Qərblilər qadını öz istədikləri məxluqa çevirmək üçün daim yenilənən modalar düzəltməyə, gözləri, ürəkləri və düşüncələri belə zahiri və aldadıcı məsələlərlə qarışdırmağa ehtiyacıdırlar. Bunlarla məşğul olan insan həqiqi dəyərlərə nə zaman qovuşa bilər? İnsan bunlar haqqında düşünməyə macal tapmaz. Özünü kişilərin diqqətini cəlb etməkdə alətə çevrilmək istəyən qadın mənəvi saflıq haqqında düşünməyə macal taparmı? Məgər bu mümkündür? Onlar bunu istəyirlər. Onlar üçüncü dünya qadınlarının aydın və ideal düşüncə sahibi olmalarını istəmirlər, özləri isə böyük məqsədlərə sarı hərəkət edir, öz ərlərini və övladlarını da hərəkət etdirirlər. Cəmiyyətimizin cavan qadınları çox ehtiyatlı olmalı, Qərb mədəniyyəti və təfəkkürünün bu təhlükəli və

¹ Böyük Rəhbərin İslam inqilabı və cavanlar günündə cavanlarla sual-cavab toplantısındaki çıxışından: 2 fevral 1999.

gözəgörünməz kəməndini tanımalı, ondan qorunmalı, digər qız və qadınları da çəkəndirməlidirlər.¹

8. Qərbli cavanların üsyanı - Qərb mədəniyyətinin təzyiqlərinə adekvat cavab

Mənəviyyatdan xəbərsiz, həqiqi və ruhi məhəbbətin ən az göründüyü, hər bir şeyin yalançı qayda-qanun və zahiri gözəllik olduğu sənaye sivilizasiyasının çox sıxıxıcı mühitində cavan üsyan edir. Bir mağazaya girişin səliqəli olmaqla, qalstuk taxmaqla və ya hər hansı bir xüsusi paltarın geyimilə şərtləndiyi bir cəmiyyətdə cavan, ənənələrə qarşı inadkarlığından, onlarla zidd olan ən pis formanı seçir və ümumi yerlərdə görünür. Bu, üsyan xarakteri daşıyan təbii reaksiyadır. O cavan filosof olduğundan belə etmir, xeyr, o, adi bir insandır. Lakin maddi və sənaye mədəniyyətinin insanın qanını sorduğu və ətinə sümükdən ayırdığı mühitdə bir cavan öz etirazını necə göstərə bilər? O, bu formada üsyan edir, lakin üçüncü dünyanın təqlidçi cavanı bunun bir mod olduğunu düşünür və yamsılayır.²

9. Cavanlar - Qərb ölkələrinin böyük problemlərindən biri

Cavan məsələsi hər bir cəmiyyətdə ən əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Qərb ölkələrinin də bəzən dedikləri və bəzən gizlətdikləri problemlərdən biri cavanlardır. Siz elə düşünməyin ki, istər qız, istər oğlan olan cavan məsələsi

¹ Böyük Rəhbərin həzrət Zeynəbin (ə) doğum günü və Şəfqət bacısı günü münasibətilə şəfqət bacılarının bir qrupu ilə görüşündəki çıxışından: 24 oktyabr 1991.

² Böyük Rəhbərin ölkənin bir qrup tələbə birliklərinin görüşündəki çıxışından: 9 dekabr 1995.

Qərbdə həll olunmuşdur. Xeyr, oranın min cavanının arasında bəlkə də bu qədər səfalı, nurani və pak olan bir nəfər də tapmaq olmaz. Maddiyyata, pul və kapitalın dəyərinə və şəhvetin azadlığına söykənən quruluşların vəziyyəti bu gün görüb təcrübə etdiklərindən başqa bir şey ola bilməz.

Xalqların süqutu qəfildən olmur, tədricən həyata keçir. Bu tədrici məsələni qərbli mütəfəkkirlərin iti gözləri Avropada və Amerikada müşahidə edirlər. Bu cəmiyyətlərdə cavanlar pozğunçuluğa meylliliklə, həyadan uzaq, cinayətkar və təcavüzkar ruhda tərbiyə alırlar, adətən əxlaqi pozğunluqlarda qərq olurlar. Belə bir cavan nəsil elmin və sərvətin hansı səviyyədə olmasından asılı olmayaraq, yaşadıkları cəmiyyətin və quruluşun bünövrələrini qarışqatək çeynəyib məhv edəcəklər. Bunun qarşı tərəfini siz bu gün öz ölkənizdə müşahidə edirsiniz. Cavanların şövqü, paklığı, saflığı, onlarda olan iman və dindarlıq inqilabın ilk günlərindən indiyədək həmişə axmaqda, coşmaqda olan təmiz və şəffaf çaya bənzəyir. Bizim ölkəmizin cavan və yeniyetmələri müharibə dövründə və ondan sonra öz saflıqlarını qoruya bildilər. Bunun əksini göstərən bəzi statistik rəqəmlər düzgün deyil. Mən cavanlar arasında olan azğın cərəyanlardan xəbərsiz deyiləm, nə baş verdiyini bilirəm. Lakin bu köpüklərin, bu bulanıq lilin altında nəcibliyin və dindarlığın, təmizliyin və nuraniliyin əzəmətli və qüdrətli cərəyanını da müşahidə edirəm.¹

¹ Böyük Rəhbərin şagirdlərin İslami birlikləri ittifaqının üzvləri və ölkə üzrə tərbiyəvi işlərə məsul şəxslərlə görüşündəki çıxışından: 26 fevral 2001.

10. Laqeydlik və cavan nəslin əldən çıxması - bir xalqın məhv olması əlaməti

Hər bir cəmiyyətin və ölkənin cavanlarının necə düşünmələri, işləməli və duymaları o cəmiyyət üçün çox əhəmiyyətlidir. Hər bir ölkənin cavan nəsli əslində təyinedici qüvvədir. Əgər hər hansı bir ölkə maddi, elmi, sənaye, iqtisadi və müxtəlif sərvətlər cəhətindən tərəqqinin ən uca zirvəsində olsa belə, amma öz cavanlarını düzgün idarə edə bilməsə, cavan nəsil əlindən çıxsas, heç şübhəsiz çətin bir gələcəyi gözləməli olacaq. Bu məsələ bu gün Qərb dünyasında, xüsusən də bəzi Qərb ölkələrində baş verməkdədir.

Unutmaq lazım deyil ki, belə ictimai və tarixi tufanlar özünü tədricən göstərir. Diqqətsiz adamlar sona yaxınlaşmayınca nə baş verdiyini anlamırlar. Egoist, şəxsi mənfəətini və öz cibini güdən adamlar da ya ümumiyyətlə nə baş verdiyini anlamır, yaxud anlasa da, bu, onlar üçün heç bir əhəmiyyət kəsb etmir. Lakin hər bir cəmiyyətin uzaqgörən və qayğıkeş insanları cavan nəslin əldən getməsi təhlükəsini hiss edirlər. İndi bu hadisə baş vermişdir. Yəni dediyim Qərb cəmiyyətlərindəki uzaqgörən və qayğıkeş insanlar onlar üçün necə bir faciənin baş verdiyinin fərqləndirirlər. Cavanlar narkomaniya və bu kimi ictimai bəlalara çox ciddi şəkildə düşər olmuşlar. Çoxları azdırıcı həyəcanların təsirindən adam öldürməyə, oğurluğa, qətlçiliyə, cinayətə və çox çirkin şəhvətpərəstliyə üz tutmuşlar. Bunların bir çoxu da laqeyd hala düşmüşlər, seçkilərdə və ümumi tədbirlərdə iştirak etmirlər. Onlardan bunun səbəbini soruşduqda

deyirlər ki, bunun bizim üçün əhəmiyyəti yoxdur. Bunların laqeyd halı məhv olmalarının əlamətlərindəndir.¹

11. Qərbin ikili standartlarına misallar

Bu gün dünyada xüsusi məsələlərin üzərində həssaslıq var. Bu gün qadının əri tərəfindən döyülməsinə həssas yanaşılır. Avropada və Amerikada, əlbəttə hamısı olmasa da, kişilər çox asanlıqla qadınları vururlar. Ailədə kişinin qadına zülm etməsinə dünyada həssas yanaşan yoxdur. Statistikalər göstərir ki, Amerika və Avropa ailələrində atalar və ərlər çox rahatlıqla övladlarını və həyat yoldaşlarını incidirlər. Dünyada bu məsələ üzərində ciddi dayanan yoxdur. Amma qadının geyimi üzərində həssaslıq var. Əgər bir insan, bir şəxsiyyət, bir filosof, bir sistem və bir siyasət qadının çılpaqlığına qarşı çıxsa, bunu dünya səviyyəsində böyük səs-küylə qarşılayacaqlar. Lakin fəsadların, adət və üslubların çoxunun üzərində həssaslıq yoxdur. Əgər bir ölkə öz siyasəti olaraq spirtli içkiləri qadağan etsə, bu, bütün dünyada rezonans doğuracaq. Onu mürtəce adlandırıb istehzal təbəssümlə qarşılayacaqlar.

Bu haranın mədəniyyətidir? Qadının bu çılpaqlığı və spirtli içkilərin yayılması, bir ənənə kimi, haraya aiddir? Bu, Avropaya məxsusdur və bu ölkələrin qədim mədəniyyətindən qaynaqlanır. Amma bu gün bu adət-ənənələr dünyanın başqa yerlərində də meyar götürülür və buna qarşı çıxanlar böyük günah etmiş sayılırlar.²

¹ Böyük Rəhbərin tələbə və şagirdlərdən olan könüllü keşikçilərin toplantısındakı çıxışından: 4 sentyabr 1999.

² Böyük Rəhbərin Mazandaran vilayətinin ruhaniləri, cümə və camaat imamları ilə görüşündəki çıxışından: 12 may 1990.

12. Qərbin hicaba ikili yanaşması

Siz bilirsiniz ki, bir vaxt bizim ölkəmizdə hicab qadağan edildi, amma dünyada heç kim buna etiraz etmədi. Bizim qonşu ölkəmiz olan Türkiyədə hicabı qadağan etdilər və son zamanlara qədər bu ölkənin bəzi iqtidarları eyni ənənəni davam etdirdilər. Bunun nümunələri son illərdə bir çox ölkələrdə də göründü, amma dünyada heç kim buna qarşı etirazını bildirmədi və bildirmir.

Özünü inkişaf etmiş bilən, insan haqları məsələsinin onlar üçün əhəmiyyət kəsb etdiyini iddia edən və reklam etdirən Avropa ölkələrində - Fransa və İngiltərədə bir neçə müsəlman qadının İslam hicabı ilə get-gəl etmələrinə və məktəblərə girmələrinə icazə vermədilər. Belə yerdə qadağa qoymağı və maneə yaratmağı icazəli bilirlər, bunda bir eyib görmürlər. Lakin cəmiyyət arasında hicabı vacib bildiyi üçün, hər yerdə İslam Respublikasına qarşı etiraz sərgiləyirlər. Əgər qadınların hər hansı bir geyim formasına müdaxilə etmək düzgün deyilsə, onların müdaxiləsi hicabı vacib etməkdən daha artıqdır. Çünki bu, təhlükəsizliyə və sabitliyə daha yaxındır. Ən azı budur ki, bunlara eyni formada yanaşmaq lazımdır. Lakin Qərb belə etmir. Qadınların geyim formasında qadağalar olduğu üçün Qərb İslam Respublikasını qınayır. Kişi və qadının çıpaqlığının və hicabsızlığının vacib edildiyi ölkələri isə tənqid etmir. Bu nə üçündür? Ona görə ki, bu, Qərbin qəbul etdiyi mədəniyyətin ziddinədir. Onlar bu məsələ üzərində çox həssasdırlar.¹

¹ Böyük Rəhbərin cümə namazı xütbəsindəki çıxışından: 30 mart 1990.

13. Qərbin zorakılığa və terrorizmə ikili yanaşması

Bəzən eşidirik ki, bizi zorakılıqda suçlayırlar. Biz indi nə etməliyik? Bunlar ağıllı və düşüncəli insanların qəbul edəcəyi və dilə gətirəcəyi sözlər deyil. Bir xalqı məhv etmək üçün ən yaxşı yol budur ki, davamlı təbliğatla onu meydandan xaric etsinlər, həmişə ittiham altında saxlasınlar. Bu məlum bir üsuldur. Bizi zorakılıqda suçlayırlar. Bunu kim edir?

Bir-iki il bundan əvvəl Avropa ölkələrinin birinin başçısı buraya gəlmişdi. Bildiyiniz kimi, yüksək səviyyəli beynəlxalq görüşlərdə deyilən sözlərin çoxu formal və hörmət xarakterli olur. O, sülh haqqında danışdı. Dedi ki, bəli, biz sülhün tərəfdarıyıq. Mən belə görüşlərin normal protokollarından xaric olub bir tələbə kimi dedim ki, müharibəni siz avropalılar başlamısınız, özünüz də sülhdən dəm vurursunuz. Bəşər tarixinin ən böyük müharibələrini siz avropalılar törətmisiniz və o qədər adam öldürmüşünüz. Biz dünyanın bu tərəfində ola-ola sizin müharibələrinizin küləyi bizə bu qədər xəsarət yetirdi. İndi də gəlib sülhdən dəm vurursunuz. Dedim ki, bizim müharibə adlı problemimiz yoxdur. Müsəlman ölkələrinin heç biri müharibə istəmir. Müharibədən siz danışırıbsınız, sonra da gəlib sülh şüarı verirsiniz.

Onlar bu qədər silah istehsal edib bütün dünyaya verirlər. Həqiqət budur ki, onların özü ən böyük zorakılığı törədəndirlər. Terrorizmdən danışirlar, amma məqsədləri budur ki, İslam Respublikası nə üçün öz vətənlərini müdafiə edən mübariz fələstinliləri himayə edir. Beynəlxalq informasiya vasitələrinə görə, terrorizmi müdafiə fələstinli mübarizləri müdafiədir. İsrail tankları vasitəsi ilə fələstinlilərin evini başına uçurmaq və bir neçə aylıq körpələri qətlə yetirmək terrorçuluq deyil. Amma

qəddar cinayətkar bir hərbcı bir hadisədə öldürüldükdə, öz mətbuatlarında ağlayan həyat yoldaşının şəklini ayrıca, uşağının şəklini ayrıca, dəfn mərasiminin şəklini də ayrıca vururlar. Bu ondan ötrüdür ki, qarşı tərəfi zorakı və terrorist təqdim etsinlər. Bu, sözügedən təbliğat xarakterli əməllərdəndir.¹

14. “Qərb ölkələrinin iddia etdiyi demokratiya əsla mövcud deyil!”

Bu gün beynəlxalq aləmdə və Qərb dünyasında fəxrlə tərif edilən demokratiya nə Amerikada mövcuddur, nə Fransada və nə də İngiltərədə. Faşizm və nasizm kimi keçmiş olduğu üçün mən Almanıyanı misal çəkmirəm. Özlərini dünya demokratiyasının beşiyi adlandıran Amerika və Fransada tərif verdikləri demokratiya əsla mövcud deyil. Onunla çox məsafələri var. Lakin qərblilərin xüsusiyyəti budur ki, ən pis bir şeyi belə çox təmiz, ütülü, qablaşdırılmış, ətilənmiş və gözəl şəkildə təqdim edirlər. Onların tərbiyəsi belədir. Kiminləsə vuruşmaq istədikdə, bizim kimi yaxalaşmış hay-küy salmırlar. Heç əsəblərini də pozmadan qarşı tərəfin ürəyinin başından bir güllə vururlar, çox soyuqqanlıqla insan öldürürlər. Bu, onların xüsusiyyətidir.²

15. Qərbin elmə baxışı

İslamın insana, elmə, insan həyatına, təbiətə və varlıq aləminə olan baxış tərzini yeni məlumatlar ortaya qoyur. Bu baxış qərbdə elmi tədqiqatların əsası olmayıb. Qərbdə elmi

¹ Böyük Rəhbərin mədəniyyət və incəsənət xadimləri ilə görüşündəki çıxışından: 23 iyul 2001.

² Böyük Rəhbərin tələbə birlikləri ilə görüşündəki çıxışından: 5 dekabr 1996.

tədqiqatlar din adlandırdıqları bir şeylə qarşıdurma əsasında başlayıb. Əlbəttə, onlar buna haqlı idilər, renessansın qiyam etdiyi, dünyanın elm və fikir istqamətini onun ziddinə çəkdiyi bir din - din deyildi, din adı altında xurafat və əfsanələr idi. Orta əsrlər kilsəsinin dini - din və dini məlumatlar deyildi. Təbiidir ki, alimlərin, ziyalıların və düşüncə sahiblərinin zəhinlərində düşünlər və şübhələr qalsın və onlar üçün anti-dini çıxış yolları tapılsın. Buna görə də, onlar üçün elm və dinin bir araya gəlməsi çox çətin məsələdir, amma bu, bizdə problem deyil.

Bizim dünyagörüşümüzdə elm dinin içindən qaynayır, elmin ən yaxşı həvəsləndiricisi dinin özüdür. Bizim tanıdığımız din, Qurandan öyrənilib əxz etdiyimiz dini ideologiya, yaranışdan, insandan, metafizikadan, tövhiddən, Allahın iradəsindən, qəza və qədərdən yaratdığımız təsəvvür elmlə uyğundur. Ona görə də, din, elmi istehsal edən və ona həvəsləndirəndir. Nümunəsinə siz özünüz tarixdə baxın. İslamın ilk əsrlərində bu dinin həvəsləndirməsinə görə elmi hərəkət o qədər yüksəldi ki, o zamana qədər dünyada analoqu yox idi. Elm və din bütün sahələrdə bir-birinə qarışmışdı. Elm, tədqiqat və sənaye özünə görə çoxlu inkişaf etdi.

Bu gün qərbdə mövcud olan humanitar elmlərin bünövrəsi, iqtisadiyyat, sosiologiya, politologiya və humanitar elmlərin digər sahələri bir anti-dini və qeyri-dini dərkə əsaslanır, yüksək biliyə və İslam tövhidinə inanan şəxslərin nəzərlərindən etibarsızdır.¹

¹ Böyük Rəhbərin universitet müəllimləri ilə görüşündəki çıxışından: 16 dekabr 2004.

16. Elm – qərblilərin qüdrət vasitəsi

Müstəmləkə altında olan ölkələrdə inkişaf etməyə qoymadıqları və ona qarşı ciddi maneə törətdikləri məsələlərdən biri elmdir. Onlar bilirlər ki, elm qüdrət vasitəsidir. Qərblilərin özü elmlə qüdrətləniblər. Bu, tarixi fenomenlərdən biridir.

Əlbəttə, elm şərqlə qərb arasında hərəkət edib, gah onlarda, gah da bunlarda olub. Bir zaman onlar cəhalətdə idilər. Özlərinin dedikləri kimi, orta əsrlər dövründə dünyanın bu tərəfində elmin çiçəklənməsi dövrü idi. Amma qərblilər elmə yiyələnən kimi ondan iqtidar, sərvətlənmək, siyasi qüdrətlərini genişləndirmək, xalqların sərvətini talamaq və özlərinə sərvət istehsal etmək üçün bir vasitə kimi istifadə etdilər. O sərvətdən yenidən elm istehsal etdilər, elmi yüksəltdilər, inkişaf etdirdilər. Onlar bilirlər ki, elm bir ölkəyə qüdrət bağışlamaqda nə qədər təsirlidir. Buna görədir ki, müstəmləkə sistemini, yəni istismarçı ilə istismar olunan arasındakı əlaqənin dünyaya hakim olmasını istəyirlərsə, istismar altında saxladıqları ölkələri savadlanmağa və elmi inkişafa qoymamalıdırlar. Bu, dəyişməz strategiyadır. Bu gün dünyada bu minvalla hərəkət edirlər. Buna əsasən, elm öyrənmək və tədqiqat aparmaq üçün çalışmaq lazımdır.¹

17. “Qərbin elmi üstünlüyü onun mədəni üstünlüyü demək deyil!”

Başqalarından elm öyrənmək onların mədəniyyətini öyrənməklə qarışdırılmamalıdır. Kiminsə, “qərblilərin elmi yaxşıdır, deməli onların mədəniyyətləri, həyat təzləri və əxlaqları da yaxşıdır” – deyə düşünməsi çox kobud

¹ Böyük Rəhbərin universitet cihadı ekspertləri və elmi şura üzvlərilə görüşündəki çıxışından: 21 iyun 2004.

səhvdir. Xeyr, bunların arasında heç bir bağlılıq yoxdur. Elmləri yaxşıdır, amma bu elm bu mədəniyyətin nəticəsi deyil, əksinə, bu mədəniyyət elmə zərər də vurur.

Elmin özünəməxsus yaradıcı elementləri var. Onları tapmaq lazımdır. Tüfeylilik, dinsizlik, eqoistlik, pula və maddiyyata sitayiş və maddi dəyərlərin birinciliyi mədəniyyəti, bu gün qərbin düçar olduğu yanlış mədəniyyətlərdir. Əgər o xalq imanlı, saleh, yaxşı işlər görən və dünyanın bər-bəzəklərinə etinasız olsaydı, bu elm bütün dünya üçün faydalı olardı. Necə ki, İslam mədəniyyətinin çiçəklənməsi dövründə - hicrətin 4, 5 və 6-cı əsrlərində görkəmli elm adamları vücuda gəldilər və elmi günün ən uca zirvəsinə çatdırdılar. Bu gün qərbdə yayılan tüfeylilik, dinsizlik və sair bu tip mədəniyyətlər onlara hakim deyildi. İbn sinalar, məhəmməd ibn zəkəriyyə razilər, xarəzmilər və digərləri belə idilər. Bunlar qərb mədəniyyətinə oxşar mədəniyyət altında yetişmədilər. Heç qərbin böyük alimləri, qərb elminin əsasını qoyanlar da belə mədəniyyətlərdə böyüməmişlər. Buna görə də, qərbin elmi üstünlüyünü və tərəqqisini heç zaman onun mədəni üstünlüyü kimi başa düşmək lazım deyil.¹

18. “İranlı beyninə yeritdilər ki, mütləq Qərbin yolu ilə getməlisən!”

Daha böyük mədəni hücum budur ki, uzun illər boyu iranlı beyninə və inamına yeridiblər ki, sən bacarmırsan, sən Qərbin və Avropanın arxasınca getməlisən. Əgər bu gün siz humanitar elmlərdə, təbiət elmlərində, fizikada,

¹ Böyük Rəhbərin 2001-2002-ci illərdə ali məktəblərə qəbul imtahanlarının nümunəvi abituriyentləri, dünya və ölkə üzrə olimpiyada qaliblərinin toplantısındakı çıxışından: 25 sentyabr 2002.

riyaziyyatda və ya başqa bir elmdə bir nəzəriyyə irəli sürsəniz və bu nəzəriyyə dünyada məşhur olan nəzəriyyələrə zidd olsa, bəziləri onun qarşısında dayanıb deyəcəklər ki, sizin iqtisadiyyatda filan sözünüz filan nəzəriyyənin ziddinədir; sizin psixologiyadakı sözünüz filan şəxsin nəzəriyyəsi ilə müxalifdir. Yəni möminlərin Qurana və İlahi vəhyə etiqadı olduğu kimi, bunların da hansısa bir avropalı alimin nəzəriyyəsinə etiqadları var. Maraqlıdır ki, bəzən bu nəzəriyyələr köhnəlib sıradan çıxır, onun yerinə yeni nəzəriyyələr meydana gəlir, amma bunlar 50 il qabaqkı nəzəriyyələri müqəddəs mətn və bir din kimi qoruyub saxlayırlar. On illərdir ki, Popperin siyasi və ictimai sahələrdəki nəzəriyyələri köhnəlib sıradan çıxıb, Avropada onun əleyhinə onlarla kitab yazılıb. Amma son zamanlar bəziləri peyda olub fəlsəfi dərk iddiası ilə onun nəzəriyyələrini yaymağa başlayıblar. Uzun illərdir ki, dünyanın iqtisadi mərkəzlərinə hakim olan nəzəriyyələr sıradan çıxmış və yeni tezislər ortaya qoyulmuşdur. Amma indi də bəziləri iqtisadi layihələr həyata keçirmək istədikdə köhnəlmiş nəzəriyyələrə baxırlar.¹

19. Qərbdə elmin sekulyarlaşdırılması – böyük xəyanət

Dünyada elmin zətən sekulyar olduğu və dəyərlərlə heç bir əlaqəsinin olmadığını isbat etmək üçün çox çalışdılar, onun üçün fəlsəfə düzəldilər. Elm məfhumunu dəyərlərdən ayırmaq məqsədi ilə müzakirələr apardılar, arqumentlər gətirdilər.

¹ Böyük Rəhbərin Həmədan universitetlərinin müəllim və tələbələri və həmədanlı gənclərlə görüşündəki çıxışından: 7 iyul 2004.

Elm və ağıl ikitərəfli alətdir. Onlar dəyərlərin də xidmətində ola bilirlər, heyvanlığın və yırtıcılığın da. Bu, elmin idarəsinin kimin əlində olmasından asılıdır. Əgər elmin idarəsi dünya və qüdrət axtarışında olanların, daha çox sərvətə və daha çox iqtidara malik olmaq istəyənlərin əlində olsa, bu gün dünyadakı mövcud hal yaranacaq, yəni elm istismarçılıq, millətləri təhqir etmək, işğalçılıq, fəsad, seks və heroin üçün alət olacaqdır. Əgər elm olmasaydı, istismarçılıq da olmayacaqdı. Avropalılar elmlərinə görə dünyada at oynadıb millətləri müstəmləkə altında saxlaya bilmişlər. Əgər elmin idarəsi düzgün adamların əlində olsa, belə hallar qarşıya çıxmaz və elm bəşəriyyətin xidmətində dayanar. Onun bu qüdrəti var, belə ola bilər. Buna görə də, elmi sekulyarlaşdırmaq, onun dəyərlə yanaşı ola bilməməsini sübut etmək çox böyük bir çaşdırma və insan zəhnini aldatmaqdır. Xeyr, belə deyil, elm dəyərlə yanaşı ola bilər. İslam mənəviyyatının heyvanlıqla, fəsadla və elmdən sui-istifadə etməklə problemi var, elmlə, tədqiqatla və texnologiya ilə yox. Mənəviyyat elmlə yanaşı ola bilər. Elm və biliyin, tədqiqatın nəticəsi mənəviyyat məqsədli ola bilər.¹

20. “Qərblilərin elmi üstünlüyü onlardan mədəniyyət öyrənməyə dəlil deyil!”

Bəziləri belə düşünlər ki, qərblilər elmi cəhətdən bizdən üstün olduqlarına görə, biz mədəniyyəti, inancları, həyat tərzini, ictimai və siyasi münasibətləri də onlardan öyrənməliyik. Bu, düzgün deyil. Əgər çox gözəl və sevdiyiniz bir müəllim sizə dərs verirsə, bu o deməkdir ki, onun xoşu gəlsin deyə, mütləq onun paltarı rəngində paltar

¹ Böyük Rəhbərin universitet cihadı ekspertləri və elmi şura üzvlərinin görüşündəki çıxışından: 21 iyun 2004.

geyinməlisiniz? Əgər bu müəllimin pis bir adəti varsa, siz də bu adəti ondan öyrənməlisiniz? Məsələn, müəllim dərsin ortasında əlini burnuna salırsa, siz ondan elm öyrənirsiniz deyə, bu işini də yamsılamalısınız mı?

Avropalıların səhv işləri və çirkin hərəkətləri olduqca çoxdur. Nəyə görə bunları öyrənməliyik? Qərblilərin elminə ürəkdən məftun olan bir nəfər deyirdi ki, biz təpədən dırnağa qədər qərbləşməliyik. Niyə? Biz iranlıyıq, iranlı da qalmalıyıq; müsəlmanıq, müsəlman da qalmalıyıq. Onların elmi bizdən çoxdursa, eybi yox, biz gedib onlardan elm öyrənərik. Nəyə görə adət-ənənələri, mədəniyyəti və rəftarları da onlardan öyrənək? Bu, çox yanlış bir məntiqdir. Onlar hər hansı bir səbəbə görə qalstuk adlı bir şeyi boyunlarına dolayırlar. Biz onları bu işdə qınamırıq, qalstuk onlarındır. Amma biz də onları yamsılamalıyıqmı? Bu iş üçün bizim məntiqimiz nədir? Biz nə üçün onların geyimlərini, rəftarlarını, davranış və danışq tərzlərini və hətta ləhcələrini yamsılamalıyıq? Mən bəzən televiziya da bizim müxbirimizin dünyanın filan nöqtəsindən fars dilində İrana aid hansısa bir xəbəri verdiyini izləyirəm. O, farsca elə danışır ki, elə bil bir ingilis fars dilində danışır. Bu, izzətin zəifliyindən və həqarət hissindən doğur.¹

21. “İndiki nəslin özünəinamsızlığı Qərb texnologiyasının əzəmətinə görədir!”

Təəssüf ki, yeni nəsil bizim keçmişdə olan elmi nailiyyətlərimizdən xəbərsizdir. Siz hamınız elm adamlarısınız, bəlkə də bu məsələləri məndən daha yaxşı bilirsiniz. Bilirsiniz ki, İranın elmi keçmişi necə fəxrli bir

¹ Böyük Rəhbərin Həmədan universitetlərinin müəllim və tələbələri və həmədanlı gənclərlə görüşündəki çıxışından: 7 iyul 2004.

keçmiş olmuşdur. Bəzən nəyinsə orta əsrlərə aid olduğunu deyirlər, amma bilmirlər ki, orta əsrlər Avropa üçün xəcalət əsridir. Bu, bizim üçün nur dövrüdür.

Siz hierətin dördüncü əsrinə baxın. Adam Mitsin “Dördüncü hicri əsində İslam mədəniyyəti” kitabı göstərir ki, bütün İslam məmləkətləri dünyanın elm bazarı idi və onun əsas mərkəzi də İran idi, yəni İsfahan, Rey, Fars, Xorasan, Hərat, Mərv və s. Bu şəhərlər dünya elminin mərkəzi və onun zirvəsi olmuşdur. Amma təəssüf ki, bugünkü nəsil bunları bilmir. Əlbəttə, nəinki mənim dediyim bu sözləri bilmirlər, yox, bunları yüz dəfə eşidiblər, bütün kitablarda oxuyublar, hamı kitabında yazıb, hər yerdə danışılıb, amma buna inam yoxdur. Dillə deyilməsə də, bugünkü və bundan qabaqkı nəsildə İranın keçmişinə dair inamsızlıq haləti var. Səbəbi də budur ki, Qərb sivilizasiyası və bu nəhəng texnologiya hər yeri o qədər bürüyüb ki, heç kim öz şəcərənaməsinə baxmağa belə cürət etmir.¹

22. Qərb ölkələrində təhsil alanlarda milli və mədəni kimliyin unudulması

Bir dönəmdə bizim ölkənin cavan nəslinin başına böyük bir bəla gəldi. O da bu idi ki, onlar elm öyrənmək üçün başqa ölkələrə getdilər, elm də öyrəndilər, amma daha əhəmiyyətli bir şeyi unudub orada qoydular. Bu, onların mədəni və milli kimliyi idi. Onlar qayıtdıqları ölkədə dəyərli alim olmalarına baxmayaraq, bir əcnəbi kimi rəftar etdilər, öz ölkələrinin və xalqlarının köklü məqsədlərinə lazımı xidməti göstərə bilmədilər. Bir dönəmdə bizim ölkədən gedib Avropa ölkələrində təhsil

¹ Böyük Rəhbərin İran İslam Respublikasının tele-radio şirkətinin elm bölməsi üzvlərinin görüşündəki çıxışından: 4 fevral 1992.

alanların çoxu asılılığa səbəb oldular. Bu, ona görə idi ki, onlar öz kimliklərini və milli mənliliklərini itirdilər.¹

23. “Qərb dünyasının ən böyük çatışmazlığı kainatın düzgün dərkinə arxalanan bir ideologiyanın olmamasıdır!”

Avropa dünyasının, adətən Qərb dünyasından və onun əlaltılarından ibarət olan bugünkü hakim dünyanın ən böyük çatışmazlığı düzgün təfəkkürə və kainatın düzgün dərkinə arxalanan bir düşüncə və ideologiyanın olmamasıdır. Onların ən böyük çatışmazlığı budur, buna görə də, daimi olaraq yalançı ideologiyalar düzəldib yeritməyə çalışırlar. Bizim inqilabdan qorxmalarının ümdə səbəblərindən biri budur ki, bu inqilabın düzgün dünyagörüşünə və yaradılış aləminə dair məntiqli və möhkəm dərkə əsaslanan, düzgün tərif olunmuş bir təfəkkürü vardır. Buna əsasən, bizdə hər bir şəxs bilir ki, dünyanın və yolun harasında yerləşir, hansı səmtə sarı hərəkət edir. Həyat da, mübarizə də məqsədyönlü olur.

İslam təfəkkürünə görə, insan həyatının məqsədi təkamül zirvələrinə çatmaqdır; maddi gözəlliklə yanaşı olan mənəvi təkamülə, yəni necə deyirlər, dünyadan keçən axirətə; bir ədalətli cəmiyyət, mütərəqqi və mənəvi bir ölkə yaratmağa, eyni zamanda yüksək maddi qüdrətlərə, mənəvi istiqamətlərə, etikaya və həqiqi bəşəri hisslərə malik olan bir ölkə yaratmağa. Görün nə qədər uca və gözəl bir məqsəddir! Qərblilərin belə bir şeyi yoxdur. Bir-birinin belinə mindirdikləri bütün bu sivilizasiya və bu yarış xudpəsəndliyə, şəxsi maraqlara dayanır. Buna görə də, bu yarışda bir yerdə qələbə əldə

¹ Böyük Rəhbərin Şərqi Avropa İslam təşkilatları ittifaqının bir qrup tələbəsilə görüşündəki çıxışından: 10 avqust 2002.

edirlər, amma başqa bir yerdə problemlə rastlaşırlar. Bu əxlaqi anormallıqlar, düşüncə boşluqları, cavanların sinir pozğunluğu, onların iztirabı və məqsədsizliyi sözügedən xudpəsəndlikdən, eqoistlikdən və şəxsi maraqların birinciliyindən qaynaqlanır. İslami quruluşda isə belə deyil. İslamın fəlsəfi təfəkkürü və İslam əsaslarının düzgün anlayışı insanın hər an harada, yolun harasında olmasını və hansı səmtə doğru hərəkət etməsini bilməsində ona kömək göstərir, hadisələri analiz etmək qabiliyyəti əldə edir və hər bir şəraitdə özünün vəzifəsini müəyyənləşdirir. Bu gün bizim cavanlarımız belə olmalıdırlar!¹

24. Ölkənin tələbə nəslı bilsin: Bu gün elmi üstünlük qərblilərdədirsə, iş və iradə sayəsində sabah onu özümüzünkü edə bilərik.

Biz dünya elmindən iki yüz il geri qalmışıq. Amma elmin sərhədlərinə çatmaq, o demək deyil ki, avropalıların iki yüz ilə getdikləri yolu biz də iki yüz ilə gedək, sonra onların bu gün çatdıqları məqama çataq. Yox, belə deyil, biz kəsə yollar tapmalıyıq. Biz elmi avropalıların əlindən almalıyıq. Biz öyrənməyə utanmırıq. İslam deyir ki, dünyada bir neçə qrup var. Onların biri bilmədiklərini öyrənmək fikrində olanlardır, öyrənməyə utanmayanlardır. Biz bu gün bəşərin beyninin, ağılının və istedadının nəticəsi olan elmləri öyrənirik. Bilmədiyimiz məsələləri böyük məmnuniyyətlə öyrənirik. Müəllimlərimizə hörmət də edirik. Bizə elm öyrədənlərə hörmətsizlik etmirik. Amma ayrısından elm öyrənmək, şagirdin həmişə şagird qalması mənasında başa düşülməməlidir. Biz bu gün

¹ Böyük Rəhbərin tələbə və şagirdlərdən olan könüllü keşikçilərlə görüşündəki çıxışından: 4 sentyabr 1999.

şagirdik, sabah onların müəllimi olacağıq, necə ki, onlar bir gün bizim şagirdimiz idilər, amma indi müəllimimiz olmuşlar.

Qərblilər elmi bizdən öyrəndilər. Siz Pier Russonun Elmlər tarixi kitabına baxın. Orada deyir dörd-beş əsr öncə bir tacir Avropa ölkələrindən birində bir müəllimə müraciət edir və deyir ki, istəyirəm övladım dərs oxusun, onu hansı məktəbə yollayım? Müəllim cavab verir ki, əgər bu dörd məsələ - toplama, vurma, çıxma və bölməklə kifayətlənirsənsə, onu bizim ölkənin, yaxud digər bir Avropa ölkəsinin istənilən məktəbinə yolla, amma bundan artığını istəyirsənsə, onu Andalosa, yaxud digər müsəlman yaşayan bölgəyə göndərməlisən. Bunu Pier Russo yazır, mənim sözüm deyil.

Xaç yürüşləri bu sahədə onlara kömək etdi. Onlar bizdən öyrəndilər. Onların alimlərinin bu bölgələrə səfərləri kömək etdi ki, bizdən öyrənsinlər. Həmçinin bizim alimlərimizin o bölgələrə səfərləri və bizim kitabların oralara aparılması bu sahədə onlara böyük kömək göstərdi. Bir gün onlar bizdən öyrəndilər və bizim şagirdimiz oldular, sonra isə bizə müəllimlik etdilər. İndi də biz onlardan öyrənirik, onların şagirdi oluruq və sonra onların müəllimi olacağıq. Buna görə ölkəmizin tələbə, tədqiqatçı və alim nəslə bilsinlər ki, bu gün elmi üstünlük qərblilərdədir, amma sizin əməyiniz və iradəyiniz sayəsində yaxın gələcəkdə onu sizdən öyrənə bilərlər.¹

25. Qərb elmi sindromunun mənfi təsirləri

Başqalarının elmi nailiyyətləri varsa, bu formulları və sözləri bizlərə öyrədirlərsə və biz də dərinliyinə varmadan

¹ Böyük Rəhbərin Həmədan universitetlərinin müəllim və tələbələri və həmədanlı gənclərlə görüşündəki çıxışından: 7 iyul 2004.

onları öyrəniriksə, bu, heç bir ölkənin inkişafına kömək etməz; nə bizim, nə də başqa bir ölkənin.

Keçmişdə bu ölkədə elm qaynaqları qurumuşdu. Bu iş müxtəlif yollarla baş tutmuşdu. Biri bu idi ki, qərbin elmi tərəqqi sindromu qarşısında bizim ölkədə belə bir təsəvvür çox ciddi şəkildə formalaşmışdı və təkidlə deyilirdi ki, iranlı qadir deyil, iranlı bacarmır, iranlının elmi və sənaye inkişafı üçün lazım olan istedadı yoxdur. Bu gün bu söz sizin qulaqlarınıza tanış deyil. Amma bilin ki, uzun müddət ölkədə bu düşüncə tərzı yayılırdı. Deyirdilər iranlı ancaq ədəbiyyatı bacarır, özü də poetik ədəbiyyatı; gülü-bülbülü və sair belə məsələləri. Ədəbi araşdırmaları da avropalılar və Avropa şərqşünasları gəlib aparırdılar. İranlı ciddi və əsaslı işləri bacarmırdı. Elmi yoxsulluğun nəticəsi sənaye yoxsulluğu oldu. Sənaye yoxsulluğunun nəticəsi bütün ehtiyatları normal dünya yaşayışı səviyyəsinə çatmaq üçün xərcləmək oldu; yəni idxal etmək, montaj sənayesi, həmişə başqalarının ardınca qaçmaq, neft və digər daxili ehtiyatları təqdim etmək. Başqa bir nəticəsi də bu oldu ki, bu ölkədə humanitar istedadlardan əlavə, həm də çoxlu təbii istedadlar dayandı. Alim olmadığından, insanlar sənayeyə də malik olmadılar, elm və texnologiyaları olmadı. Özlərinin təbii sərvətlərindən xəbərsiz qaldılar.

Uzun illər ötdü. Bu ölkədə neft var idi, amma heç kim bilmirdi ki, bu neft nədir və hansı işə yararır. Amma inkişaf etmiş əcnəbilər onu tanıyırdılar, onun işlək yerlərini yaxşı bilirdilər. Buna görə də, gəlib onu kəşf etdilər, ona sahib çıxdılar və öz mənafeələrinə işlətdilər. Həm bizim ölkəmizdə, həm də dünyanın çoxlu neft

ölkələrində belə etdilər. Bütün bunlar elmi geriliyin nəticəsidir.¹

26. “Qərb və imperializm dini, xalqların tiryeği kimi tanıtdırdılar!”

Qurucu hərəketlərdə din-imanın böyük təsiri var. Lakin bunun əksinə olaraq, uzun illər boyu Qərb dünyası və imperializm dini uyuşdurmaq, mürgülətmək, bir kənara çəkilmək və dünyadan küsmək kimi tanıtdırmışlar. Siz İmam Xomeyniyə nəzər salın. O, həqiqi bir dindar idi, görün dünya işlərində, siyasətdə, müxtəlif hadisələrdə və quruculuqda nələr etdi. Bu, dinin təsiridir. Dinin xalqlar üçün uyuşdurucu olduğunu deyənlər dini tanımamışlar, yaxud da qərəzli olaraq belə danışirlər. Onlar bəlkə qərəz üzündən bunu demirdilər, doğrudan da dini tanımamışlar. Onlar din adlanan tamam başqa bir şeyi, uyuşdurucu olan bir şeyi görürdülər. Onlar dinin uyuşdurucu olduğunu düşünürdülər. Xeyr, din uyuşdurucu deyil. Əlbəttə, onların gördüyünün uyuşdurucu olması mümkündür, amma İslam dini oyadan və yaşadandır.²

27. Müsəlman və Qərb romanının müqayisəsi

Yusif peyğəmbərin məsələsi təkcə bir cinsi ləzzətdən imtina etmək deyil, bundan daha böyükdür. Siz tam kübar bir ailədə, evin xanımının xüsusi diqqət mərkəzində və evin kişisinin etimad olunduğu gözəl və ləyaqətli bir cavanı təsəvvür edin. Misir əzizinin evində hər cür insan mövcuddur: nöker, xidmətçi, işçi və sair. Şəxsiyyətli,

¹ Böyük Rəhbərin ramazan ayında tələbələrlə görüşündəki çıxışından: 31 oktyabr 2004.

² Böyük Rəhbərin silahlı qüvvələrin bəyət mərasimindəki çıxışından: 8 iyun 1989.

ağıllı, gözüaçıq, nəcabətli, pak və olduqca gözəl olan bu cavan evin kişisi və qadını tərəfindən sevilir. Bu evin bütün üzvləri bu cavana hörmət edir və əməllərinə itaət göstərirlər...

Bu cavan bir imtahanla qarşı-qarşıyadır. Bu imtahanın təfərrüatını, qadının vəsvəsesini və bu cavanın imtahandan necə uğurla çıxdığını hamınız eşitmisiniz, bilərsiniz. Öz ehtirasına üstün gəlmək məsələnin kiçik bir tərəfidir. Görün Quran nə qədər zəngindir! Bu hələ məsələnin kiçik tərəfidir.

Mən Qərb mədəniyyətinin çirkinliklərini ona görə təkrarlayıram ki, müqayisə məqamında nur və zülmət, saflıq və çirkinlik qarşı-qarşıya dayanır. Tanınmış yazıçı Stendalın “Qırmızı və Qara” adlı məşhur hekayəsi yüz ildir bütün dillərə tərcümə edilib. Bu hekayə bir neçə il əvvəl fars dilinə də çevrilmişdir. Burada da oxşar vəziyyət var: Bir cavan evə daxil olur, əlbəttə, ev nisbətən kübardır, amma Misir əzizinin evi kimi deyil, bu cavan da Yusif kimi deyil, amma həmin hadisə baş verir. Yəni evin xanımı bu oğlana aşiq olur. Bu qadınla cavan arasında baş verənlər cinsi murdarlığın, xəyanətin, alçaqlığın, əhdipozmanın, şəhvətpərəstliyin və nəfsi istəklərdə qərq olmanın bariz nümunəsidir. Stendal Qərb ədəbiyyatının şah əsərlərindən biridir. Bu kitabına görə onun adı Fransanın birinci dərəcəli roman yazan yazıçıları sırasında çəkilir. Bu əsər dünyanın birinci dərəcəli və ən məşhur on romanından biridir.

Baxın, belədir. O da dərstdir, romanı təkcə baş qarışdırmaq üçün yazmırlar, bunların mesajı var və bir mədəniyyətin göstəricisidir. Roman öz oxucusuna bir növ həyat dərsi verir. Quran belə bir imtahan qarşısında Yusifi elə təsvir edir ki, insan bu əzəmətin qarşısında heyran

qalır. Həssas bir şəraitdə bu qadın bu cavanı yaxalayır, amma cavan onun əlindən qaçır və dərhal müttəhim olunur. Bu zaman Misir əzizini otağın qarşısında görürlər. Qadın ittihim barmağını tez bu cavana sarı uzadır və deyir bu idi. Sonra o, günahsız olduğuna görə xilas olur, onun səhv etdiyinə dair əlamət tapılır. Bununla da əhvalat bitir.

Bəli, bu, böyük bir imtahanıdır. Elə bir imtahanıdır ki, onun hətta aşağı dərəcəsində belə minlərlə insandan biri də uğurla çıxmır. Burada Yusif paklığın və təqvanın simvoluna çevrilir, lakin bundan da üstünü sonra gəlir.

Misirdə söz-söhbət gəzir ki, əzizin xanımı öz xidmətçisinə aşiq olub. O, töhmətləri uzaqlaşdırmaq məqsədilə Misirin qadınlarını evinə dəvət edir və meyvə soymaq üçün hər birinin qarşısına bir bıçaq qoyur. Bunlar nağıl deyil, Qurandır, həqiqətin mətnidir. Müxtəlif məsələlərdə lazımsız məqamlardan yan keçən Quran burada məsələni təfərrüatı ilə çatdırır. Qadın qonaqlarının hər biri üçün bir mütəkkə hazırlayır və sonra Yusifi bu qadınların gözü qarşısında məclisə daxil edir. O özündən töhməti uzaqlaşdırmaq istəyir. Hansı töhməti? Bu cavana aşiq olmaq töhmətini? Yox, yersiz hərəkət töhmətini. Demək istəyir ki, mən yersiz hərəkət edən düşük qadın deyiləm. Yusif budur, kim belə bir gözəllikdən imtina etmək istəyirsə, buyursun. Yusif məclisə daxil olur. Məclisin iştirakçıları Yusifin gözəlliyinə o qədər heyran olurlar ki, hamısı əllərini kəsirlər. “Qəttə'nə” sözü ilə “qətə'nə” sözünün fərqi var. Qətə'nə - yəni kəsdilər. Qəttə'nə isə - yəni ciddi şəkildə yaraladılar. Şoka düşdüklərindən nə etdiklərini bilmirdilər. Onlar əllərini kəsib qana bulaşdırdılar. Sonra Misir əzizinin xanımı dedi ki, o cavan budur. O and içdi ki, əgər mənim iradəmə təslim olmasa, onu həbsə salacağam.

Yusif məsələnin nədən ibarət olduğunu bilir. Ona deyiblər. Deyir İlahi, həbs mənim üçün bu günahdan, bu həvəsbazlıqdan və bunların məni dəvət etdiklərindən yaxşıdır. Burada artıq məsələ bir cinsi istəkdən imtina etmək məsələsi deyil, hər bir şeydən keçməkdir. Ağalıqdan, rahatlıqdan, onu sevən bir ailədə yaşamaqdan... Bu həyat onun üçün çox gözəl idi. Hər yerdə hörmət-ehtiram, təzim... parlaq gələcək, çoxlu pul, geniş imkanlar... Burada onun üçün istədiyi hər bir şey var idi. O, bütün bunlara göz yumur. Bu, təqvadır. Həbsə düşür, həbsi bir ay, iki ay, altı ay, bir il çəkmir, bunun ümumiyyətlə, zamanı yoxdur. O dövrün həbsi belə idi ki, həbsə düşən artıq əldən çıxmış sayılırdı. Bəzi hədislərə görə, o, 7 il, bəzilərinə görə isə 14 il həbsdə qaldıqdan sonra azad edilir və Allah-Taala ona mükafat verir.¹

28. Qərb uçuşum qarşısında

Əgər siz bu gün müxtəlif Qərb cəmiyyətlərinə baxsanız, xüsusən sənaye və texnika məsələlərinə daha çox qarışanlara nəzər yetirsəniz, görəcəksiniz ki, orada fəsadlar günbəgün artmaqdadır. Cəmiyyətdə əxlaqi çirkinliklər və fəsadlar yayılsa, onu məhv edəcək. Bu, zəlzələ və sel kimi birbaşa bəlalardan deyil. Bu tədrici, amma müalicəsiz bəlalardandır. Hər hansı bir cəmiyyət bu bəlaya düşər olsa, bunu tezliklə anlamır, tədricən başa düşür. Bu xəstəlik bədənini içini məhv etdikdən sonra özünü göstərir. O zaman da daha əlacı tapılmaz.

Bu gün Qərb cəmiyyətləri buna sarı hərəkət edirlər, özü də sürətlə. Yəni doğrudan da çox təhlükəli bir uçuşuma

¹ Böyük Rəhbərin Tehran universitetlərinin müxtəlif tələbə birlikləri ilə görüşündəki çıxışından: 14 yanvar 1999.

çatmışlar.¹ Qərb dünyasında ailə institutu dağılıb, ailələr gec təşkil olunur və tez dağılır, fəsad və pozğunluq günbəgün artır. Əgər bu sonacan davam etsə, o cəmiyyət çox böyük bəlalara düçar olacaq. Əlbəttə, bu xəstəliklər və müsibətlər beş ilin, on ilin içində özünü göstərən məsələlər deyil. Lakin uzun illərdən sonra öz təsirini qoyduqda, cəmiyyəti bütünlüklə məhv edir, elmi və maddi sərvətləri dağıdır. Bu gələcək, Qərb ölkələrinin çoxunun intizarındadır.²

¹ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 13 mart 2001.

² Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 24 oktyabr 2000.

İkinci fəsil

İslamın və Qərbin qadına baxışı

29. Qadın - İslamın və Qərbin gözüylə

Cahiliyyətlə dolu olan imperializm dünyası yanlış olaraq qadının dəyər və qiymətini, özünü kişilərin gözündə bəzəməkdə, şor gözlərin onlara baxıb ləzzət almasında və onları tərifləməsində olduğunu düşünür. Bu gün dünyada Qərbin əxlaqsız mədəniyyəti tərəfindən təbliğ olunan “qadın azadlığı” məsələsinin əsas məğzi bundan ibarətdir ki, qadınları, kişilərin cinsi ləzzət almaları üçün onların qarşısına çıxarsın. Kişilər ondan ləzzət alsınlar və beləliklə qadın kişinin bu işi üçün alət olsun. Bu, qadın azadlığıdır mı? Cahil, qafil və azgın Qərb sivilizasiyasında insan hüquqlarının tərəfdarı olmalarını iddia edənlər əslində qadına zülm edənlərdir. Qadına uca bir insan gözü ilə, uca insanlar yetişdirməklə cəmiyyəti islah edən amil kimi baxsaq, onun hüququnun nə olduğunu və azadlığının necə olduğunu bilərik. Qadına ailənin əsas elementi kimi baxın. Ailə kişi və qadından təşkil olunur,

onu qurmaqda onların hər ikisi təsirlidir, lakin ailə mühitinin asayışı və evdə olan dinclik və aramlıq qadına və qadınlıq xarakterinə görədir. Qadına bu gözlə baxın. Bu zaman onun necə təkamülə çatdığı və hüququnun nə olduğu məlum olar.

Avropalılar yeni sənayeni yaratdıqlarında, yəni Qərb kapitalistlərinin böyük zavodlar açdıkları 19-cu əsrin əvvəllərində ucuz, iddiasız və başağrısız işçi qüvvəsinə ehtiyacları oldu. Bu zaman onlar qadın azadlığı şüarını ucaltdılar ki, qadını ailədən çıxarıb zavodlarda ucuz fəhlə kimi işlətsinlər, öz ciblərini doldursunlar, qadını hörmətdən və yüksək məqamından endirsinlər. Bu gün Qərbdə müzakirəyə çıxarılan qadın azadlığı məsələsi həmin nağılın davamıdır. Qərb mədəniyyətində qadına olan zülm, Qərbin mədəni və ədəbi əsərlərində qadına yanlış yanaşma tərzii bütün tarixdə misilsizdir. Keçmişdə hər yerdə qadına zülm olunub, amma belə ümumi və əhatəli zülm son dövrə aiddir və məhz Qərb mədəniyyətindən qaynaqlanır.

Qadını kişilərin kefi çəkməsi üçün alət edib, adını Qadın azadlığı qoydular. Ancaq bu, əslində qadınların yox, qadınla ehtirasını doyuran kişilərin azadlığı idi. Onlar təkcə iş və sənayedə yox, ədəbiyyat və incəsənətdə də qadına zülm etdilər.

Siz bu gün hekayələrə, romanlara, rəsm əsərlərinə və incəsənətin digər sahələrinə baxın, görün qadına hansı gözlə baxılır. Qadında olan müsbət cəhətlər və uca dəyərlər nəzərə alınır mı? Allah-Taalanın qadının vücudunda əmanət qoyduğu analıq hissi, övlad tərbiyəsi, övladını qorumaq istəyi və bu kimi incə duyğular, mehriban və şəfqətli rəftar nəzərə alınır, yoxsa ehtiras cəhətləri? Onlar çox yanlış olaraq bunun adını eşq

qoyurlar. Bu eşq deyil, ehtiras və şəhvətdir. Qadını bir istehlakçı mövcud kimi yetişdirdilər, buna alışdırdılar: əliaçıq və ürəyiaçıq istehlakçı, iddiasız və ucuz işçi. İslam bunları qadın üçün dəyər bilmir. İslam qadının işləməsinə razıdır. Nəinki razıdır, hətta bu işləmək onun əsas və mühüm peşəsi ilə, yəni övlad tərbiyəsi və ailəsini qorumaqla zidd olmasa, bəzən vacib də bilir. Heç bir ölkə müxtəlif sahələrdə qadınların işçi qüvvəsindən ehtiyacsız ola bilməz. Amma bunlar qadının hörməti, onun insani və mənəvi dəyəri ilə qarşı-qarşıya olmamalıdır. Qadını aşağılamaq, onu təvazökarlığa və kiçilməyə məcbur etmək olmaz. Təkəbbürlülük hər bir halda qəbahət sayılır. Amma qadınların naməhrəm kişi qarşısında təkəbbürlülüüyü belə deyil. Qadın naməhrəm kişi qarşısında təkəbbürlü olmalıdır. **“(Yad kişilərlə) yumşaq (əzilə-əzilə) danışmayın!”**.¹ Qadın başqa kişi ilə danışdığı zaman özünü kiçiltməməlidir. Bu, qadının hörmətini qorumaq üçündür. İslam bunu istəyir və bu, müsəlman qadının örnəyidir.²

30. “Qərbli qadın modeli romalı qadın modelindən yaranmışdır!”

Bugünkü Avropanın qadın modeli qədim Roma və Yunan modelinin törəməsidir. O zaman da qadın kişinin kef çəkməsi üçün alət idi və hər bir şey bu qaydaya tabe

¹ Əhzab surəsi, ayə 33.

² Böyük Rəhbərin Fatimeyi-Zəhranın (ə) doğum günü və Qadınlar bayramı münasibəti ilə xanımlarla görüşündəki çıxışından: 16 dekabr 1992.

idi. Bu gün də bunu istəyirlər. Qərblilərin əsas sözü budur.¹

31. Qərbin hörmət adıyla qadını təhqir etməsi

Avropa tarixinə baxdıqda, tarixi və incəsənət kitablarında və Qərbin vəziyyətini göstərən romanlarda (geriyə qayıtdıqca bu məsələ daha da aydın görünür) qadınla rəftar İslamın rədd etdiyi bir rəftar olmuşdur. Yəni Avropada və Qərbdə kişi cinsi hər bir şəkildə qadından ləzzət almağa haqlı olub. Bu, qədim Roma mədəniyyətində müxtəlif formalarda mövcud olmuşdur. Bu iş kübar qadına qarşı bir formada, rəiyyət, yoxsul və savadsız qadına qarşı da onun vəziyyətinə uyğun formada həyata keçmişdir. Əlbəttə, məlumdur ki, qadından bu növ istifadə bəzən ona yaltaqlıq etməklə də olur. Amma bu yaltaqlıq əsla həqiqi hörmət deyil. Hətta həqiqi təhqirdir də. Bunun aydın nümunələri var, lakin mən bunlar haqqında danışmaq istəmirəm. Bunlar həqiqət olsa da, etikadan kənardır. Mən xahiş edirəm xanımlar bu barədə düşünsünlər və aydın misalları tapıb qadınlara anlatsınlar. Əgər Qərbdə hər hansı bir yolla qadına hörmət qoyulduğu görünsə, kino ulduzlarına, aktrisalara və gözəllik müsabiqələrində iştirak edən gözəl qadınlara guya hörmət edirlərsə, bu, təhqir şəkilli hörmət və ya hörmət formasında olan təhqirdir.²

¹ Böyüş Rəhbərin feldşerlərlə və xalqın müxtəlif təbəqələri ilə görüşündəki çıxışından: 13 noyabr 1991.

² Böyük Rəhbərin Qadınlar cəmiyyətinin mərkəzi şura üzvlərinin görüşündəki çıxışından: 5 may 1992.

32. Qərb mədəniyyətində qadın azadlığının başlanğıcı

Avropalılar yeni sənayeni yaratdıqlarında, yəni Qərb kapitalistlərinin böyük zavodlar açdıqları 19-cu əsrin əvvəllərində ucuz, iddiasız və başağrısız işçi qüvvəsinə ehtiyacları oldu. Bu zaman onlar qadın azadlığı şüarını ucaltdılar ki, qadını ailədən çıxarıb zavodlarda ucuz fəhlə kimi işlətsinlər, öz ciblərini doldursunlar, qadını hörmətdən və yüksək məqamından endirsinlər. Bu gün Qərbdə müzakirəyə çıxarılan qadın azadlığı məsələsi həmin nağılın davamıdır. Qərb mədəniyyətində qadına olan zülm, Qərbin mədəni və ədəbi əsərlərində qadına yanlış yanaşma tərzı bütün tarixdə misilsizdir.¹

33. Qərbdə qadın azadlığının mənası

Hal-hazırda Qərbdə şüar formasında mövcud olan məsələlərdən biri də Qadın azadlığı məsələsidir. Azadlıq geniş mənalara sahibdir: həm əsirlikdən, həm də əxlaqdan azad olmağa şamil edilə bilər. Çünki əxlaq da bir növ buxov və zəncir sayılır. Azadlıq qadını az muzzdla zavoda çəkən sahibkarın sui-istifadəsindən, eləcə də onu əri qarşısında vəzifəli edən qanunlardan azad olmaq mənasında işlədilə bilər. Azadlıq bütün bu mənalarda ola bilər. İrəli sürülən bu şüarların böyük bir hissəsində bu istək və tələblər var. Onlar bəzən bir-biri ilə ziddiyyət təşkil edir. Bu azadlığın mənası nədir?

Təəssüf ki, bu gün Qərb dünyasında azadlıq sözü yanlış və zərərli mənalarda işlədilir: ailə məhdudiyyətlərindən azad olmaq, kişinin mütləq nüfuzundan azad olmaq, qarşısında öləri ehtiras məqsədi olduqda hətta nikah

¹ Böyük Rəhbərin ölkə xanımlarının toplantısındaki çıxışından: 16 dekabr 1992.

bağlamaqdan, ailə qurmaqdan və övlad böyütməkdən azad olmaq. Buna görə də, Qərb dünyasında səslənən fikirlərdən biri də abortun azadlığı məsələsidir. Bu çox əhəmiyyətli məqamdır. Zəhəri sadə və kiçik olsa da, əslində çox təhlükəli və ağır sözdür. Bu, Qərbdə irəli sürülən bir alət, şüar və istəkdir. Onlar bunların kompleksini Qadın azadlığı hərəkatı adlandırırlar. Düzgün sistemdə, düzgün tələb və mübarizədə məqsəd bu qədər geniş ola bilməz. Onun bir qismi haqqında qətiyyətlə deyə bilərik ki, zəxərliyə. Başqa bir qismi faydalı da ola bilər. İndi daha yaxşı, daha münasib, daha düzgün və daha həlledici şüarlar axtarmaq lazımdır.¹

Bu gün dünyada Qadın azadlığı adı ilə pozğun Qərb mədəniyyəti tərəfindən ortaya qoyulan məsələnin məğzi budur ki, cinsi məsələlərdə istifadə edilmək üçün qadını kişilərin ixtiyarında qoysunlar. Kişilər onunla keş çəksinlər. Bu qadın azadlığıdır? Cahil, azğın və qafil Qərb sivilizasiyasında insan hüquqlarının tərəfdarı olduqlarını iddia edənlər əslində qadına zülm edənlərdir.²

34. Qərb mədəniyyətində qadın - kişinin keş çəkməsi üçün alət

Qadının avropalı modelində məsələ belə deyil ki, onlar qadının alim olmasını istəyirlər, İslam isə istəmir; onlar qadının ictimai səhnədə olmasını istəyirlər, İslam isə yox. Məsələ belə deyil. İslam böyük alim qadınlar yetişdirmişdir. Əgər bu gün də bizim cəmiyyətimizə

¹ Böyük Rəhbərin Azadlıq idman kompleksində “Qadın məqamına hörmət” mərasimindəki çıxışından: 22 oktyabr 1997.

² Böyük Rəhbərin ölkə xanımlarının toplantısındakı çıxışından: 16 dekabr 1992.

baxsanız, görərsiniz ki, qadın mütəxəssislər, alimlər, doktorlar, tədqiqatçılar və böyük incəsənət xadimləri az deyillər. Onların arasında dəyər yaradan, düşüncə və ideologiya sahibi olan insanlar var. Siyasi səhnədə, icraçı və qanunverici orqanlarda da məsələ belədir. Qadınlar ölkənin bütün sahələrində fəal surətdə iştirak edirlər. Bizimlə onların arasında, İslamla Qərbin dəyərlər sistemində məsələ bunlar deyil. Mübahisə başqa bir məsələ haqqındadır.

Bugünkü Avropanın qadın modeli qədim Roma və Yunan modelinin törəməsidir. O zaman da qadın kişinin kefi çəkməsi üçün alət idi və hər bir şey bu qaydaya tabe idi. Bu gün də bunu istəyirlər. Qərblilərin əsas sözü budur.¹

35. “Qərbdə kişi və qadın arasındakı azad rabitə qadına ən böyük zərbədir!”

Qərbdə insanları çaşdıran bir məsələ var. O, budur ki, cəmiyyətdə qadın və kişi ictimai rəftarlar baxımından bir-biri ilə fərqlənmirlər. Yəni hər hansı bir kişi bir məclisə daxil olub salam verdikdən sonra o cəmiyyətin üzvü olursa, qadın da asanlıqla oraya daxil olur və onların birinə çevrilir. Yəni qadınla kişi arasında bu baxımdan heç bir ayrışmışlıq salınmır. Diqqət yetirdinizmi, bu hamını çaşdırır. Adam görür ki, bu yaxşı bir haldır. Hamı bu haldan razıdır. Hətta məntiqi dəlillərlə bununla müxalif olanlar da görürlər ki, pis bir şey deyil. Bir toplumda bir-birlərinə yad adam kimi baxmırlar. Evə daxil olub bir-birinə salam verən və birgə yaşayan bacı və qardaş kimidirlər. Qərbdə qadın və kişi bir-biri ilə belə rəftar edir.

¹ Böyük Rəhbərin feldşerlərlə və xalqın müxtəlif təbəqələri ilə görüşündəki çıxışından: 13 noyabr 1991.

Bu, ilk baxımdan və zahiri cəhətdən müsbət bir məqamdır. Lakin bunun yanında çoxlu mənfi məqamlar vardır. Qətiyyətlə deyə bilərik ki, burada zülm olunan tərəf qadındır. Çünki bu qadının həyat yoldaşı olan kişinin çoxlu qadınlarla sentimental və ya seksual əlaqəsi var. Onlarla, öz ailəsi ilə ən kiçik həddə belə olmayan isti və səmimi münasibət qurur. Bu, qadın üçün böyük zərbədir.¹

36. “Qadın azadlığı” məsələsi - qərblilərin kişimərkəzli olmalarına sübut

Qərblilərin kişimərkəzli olmalarının əlamətlərindən biri budur ki, qadını kişi üçün istəyirlər. Buna görə deyirlər ki, qadın, kişinin ləzzət alması üçün bəzənməlidir. Bu, kişimərkəzlilikdir. Bu, qadın azadlığı deyil. Bu, əslində kişi azadlığıdır. Onlar kişinin azad olmasını istəyirlər. Hətta kişi gözünün ləzzət alması üçün qadını onun qarşısında hicabsızlığa və bəzənməyə həvəsləndirir. Əlbəttə, qədim dövrlərdə Allah dinində olmayan cəmiyyətin çoxlu kişilərində də bu növ eqoizm mövcud olub və indi də var. Qərblilər bunun ən bariz nümunəsidirlər. Deməli, qadının mütləqə, elmə və tədqiqata sarı hərəkət etməsi və s. bu kimi şüarlar yalnız qadınların arasında ciddi sayılmalıdır.²

37. Qərbdə kişimərkəzliliyin əlamətlərinə daha bir nümunə

Bu gün, qadın ailə qurub ər evinə gedərkən öz familiyasını dəyişir və ərinin familiyasını götürür. O, ərə

¹ Böyük Rəhbərin parlament üzvü olan qadınlarla görüşündəki çıxışından: 21 iyul 1997.

² Böyük Rəhbərin Azadlıq idman kompleksində “Qadın məqamına hörmət” mərasimindəki çıxışından: 22 oktyabr 1997.

getməyincə öz familiyasında qalır, lakin ərə getdikdən sonra familiyası kişinin familiyasına çevrilir. Bu, qərblilərin adətidir. Bizim ölkədə belə olmayıb və indi də belə deyil. Bizdə qadın öz ailəvi kimliyini həmişə, hətta evləndikdən sonra da qoruyur. Onlardakı bu hal qədim Qərb mədəniyyətinin əlamətidir. Onlara görə, kişi qadının ağası idi.¹

38. Qərbin qadına ikinci dərəcəli məxluq kimi baxışı

Qərblilər qadın təbiətini tanımaqda və onunla rəftarın necəliyində ya ifrata varmış, ya da həddən az diqqət göstərmişlər. Ümumiyyətlə, Qərbin qadına baxışı bərabərsizliyə və uyğunsuzluğa əsaslanır. Siz Qərbdə verilən şüarlara baxmayın. Bu şüarlar puçdur və reallığı göstərmir. Qərb mədəniyyətini bu şüarlardan anlamaq olmaz. Qərb mədəniyyətini onların ədəbiyyatlarında axtarmaq lazımdır. Avropa ədəbiyyatı ilə, Avropa şeri və avropalıların roman, hekayə və pyesləri ilə tanış olanlar bilirlər ki, orta əsrlərdən başlayaraq indiki əsrin ortalarına qədər Avropa mədəniyyətinin gözündə qadın ikinci dərəcəli məxluq olmuşdur. Kim bunun əksini iddia etsə, yalan deyir. Siz məşhur Şekspirin pyeslərinə baxın. Görün bu pyeslərdə və Qərbin digər ədəbiyyatında qadına hansı nəfəslə, hansı dillə və hansı gözlə yanaşılır. Qərb ədəbiyyatında kişi qadının ağası, ərbabı və ixtiyar sahibidir. Bu mədəniyyətin bəzi nümunələri və onun təsirləri bu gün də qalmaqdadır.²

¹ Böyük Rəhbərin Azadlıq idman kompleksində “Qadın məqamına hörmət” mərasimindəki çıxışından: 22 oktyabr 1997.

² Böyük Rəhbərin Azadlıq idman kompleksində “Qadın məqamına hörmət” mərasimindəki çıxışından: 22 oktyabr 1997.

39. “60-70 il bundan öncəyə qədər Qərb dünyasında qadının heç bir hüququ yox idi!”

Qərb dünyası qadını hörmətdən saldı. 60-70 il bundan öncəyə qədər bütün Avropada və Qərb ölkələrində qadın yalnız kişinin iqtidarı altında ola bilərdi: ya öz kişinin, ya başqa bir kişinin, ya da zavod və tarla sahibinin. Qadının, sivil cəmiyyət adamına lazım olan heç bir hüququ yox idi. Səs vermək hüququ yox idi. Malikiyyət hüququ yox idi. Alış-veriş hüququ yox idi. Sonralar qadını iş və həyat meydanına və ictimai fəaliyyətlərə çəkəndə də, yolunu azması üçün cəmiyyətdə hər cür şərait yaratdılar. Qadını azad və dayaqsız qoydular. Böyük kapitalistlər, çirkin siyasətçilər və gizli orqanların məmurları siyasi və iqtisadi məqsədlər naminə düşünülmüş şəkildə qadını fəsada və bayağılığa sürüklədilər.¹

40. “Qərbdə qadının mülkiyyət hüququ yox idi!”

19-cu əsrin sonlarında qadın azadlığı adlı bəzi hərəkətlər başlanılıb. Hörmətli qadınlar, xüsusən də bu sahədə düşünmək istəyən cavan xanımlar diqqət yetirsinlər. Məsələ burasındadır ki, Avropada mülkiyyət hüququnun tanınması, elə avropalı sosioloqların incələmələrinə görə, Qərbdə sənayenin və modern texnologiyaların işə başlamasından ötrü idi. Onların fəhləyə ehtiyacları vardı. İşçi qüvvəsi yetərli olmadığından qadınları zavodlara cəlb edib onlardan istifadə etdilər. Onlar qadınlara daha az əmək haqqı verirdilər. Hər halda

¹ Böyük Rəhbərin Fatiməyi-Zəhranın (ə) doğum günü münasibəti ilə müxtəlif şəhərlərdən olan xanımların toplantısındakı çıxışından: 17 yanvar 1990.

qadının mülkiyyət hüququnun olduğu bundan sonra elan olundu.¹

41. “Qərbli qadınların təhsil haqqında sənəd almaq hüquqları yox idi!”

Qərb ölkələrində, çox yox, bir neçə il bundan öncəyə qədər ali məktəb oxuyan qadınlara rəsmi diplom verilmirdi. Son illərdə adını çəkmək istəmədiyim bir Qərb ölkəsinin, yenə də adını çəkmək istəmədiyim bir jurnalında bir yazı getmişdi. Deməli, 1917-ci ildə İngiltərədə ali təhsilini doktorluq səviyyəsində başa vurmuş, lakin heç bir diplom ala bilməmiş qadınlardan söhbət gedirdi. Bu qadınlardan nə üçün diplom ala bilmədiyi soruşulduqda cavab verir ki, 1947-ci ilə qədər İngiltərədə qadınlara diplom verilmirdi. Bu gün bunlar gəlib İslam respublikası qarşısında qadın hüquqlarından danışirlar. Qərb mədəniyyətində belə bir təhqirlərin müşahidə olunduğu o illərdə müsəlman İranda isfahanlı bir qadın dövrünün birinci dərəcəli müctəhidlərindən müctəhidlik icazəsi alır və İsfahanda fəlsəfə və fiqhın tədrisi ilə məşğul olur. İslam budur!²

42. “Qərbli qadın ona miras qalan mala belə sahib deyildi!”

Siz baxın, Qərb dünyasında və qadın hüquqlarının müdafiəsindən bu qədər dəm vuran (və təqribən hamısı yalan olan) Avropa ölkələrində ötən əsrin ilk onilliklərinə qədər qadınların tək-cə səsvermə hüququ, danışmaq və

¹ Böyük Rəhbərin Azadlıq idman kompleksində “Qadın məqamına hörmət” mərasimindəki çıxışından: 22 oktyabr 1997.

² Böyük Rəhbərin İmam Xomeyninin məqbərəsindəki çıxışından: 4 iyun 1997.

seçmək haqqı yox, heç mülkiyyət hüququ da yox idi. Yəni qadın ona miras qalan mülkün sahibi deyildi. Onun bütün malları ərinə məxsus idi.¹

43. İslamın qadına baxışı

Qadın məsələsini üç baxımdan araşdırsaq, İslam dininin bu haqdakı görüşünü ortaya qoymuş olarıq:

1. Qadının bir insan olaraq mənəvi təkamüldəki rolu;

Bu baxımdan qadınla kişi arasında heç bir fərq yoxdur. Tarix boyu kişilərlə yanaşı böyük və görkəmli qadınlar da mövcud olmuşdur. Allah-Taala Qurani-kərimdə möminlərə misal vurmaq istədikdə qadını göstərir. Qadın, ozamankı insanların arasında bənzəri olmayan, yaxud az olan parlaq bir mömin kimi önə çəkilir. Bu, birinci baxışdır.

2. Qadın ictimai, siyasi, elmi və iqtisadi fəaliyyətlər sahəsində;

İslam baxımından, elmi, iqtisadi və siyasi fəaliyyət meydanı qadının üzünə tamamilə açıqdır. Əgər kimsə İslami görüşlə qadını elmi işlərdən, iqtisadi, ictimai və siyasi fəaliyyətlərdən kənarlaşdırmaq istəsə, Allah hökmünün ziddinə əməl etmişdir. Qadınlar fiziki imkanlarının və ehtiyaclarının icazə verdiyi həddə bütün fəaliyyətlərdə iştirak edə bilirlər. Onlar iqtisadi, siyasi və ictimai sahədə istedikəri qədər çalışa bilirlər. Müqəddəs şəriət buna mane olmur. Əlbəttə, qadın fiziki cəhətdən kişidən zərif olduğuna görə, bəzi zərurətlər qarşıya çıxır. Qadını ağır işlərə çəkmək ona zülmdür. İslam bunu tövsiyə etmir. Amma eyni zamanda buna qadağa da

¹ Böyük Rəhbərin qadınlarla görüşündəki çıxışından: 20 sentyabr 2000.

qoymur. İmam Əli ibn Əbu Talibdən (ə) belə buyurduğu nəql olunur: “Qadın güldür, fəhləbaşı deyil”. Bəli, qadın güldür. Hədisdə işlənmiş «qəhrəmanə» sözü fəhlə və ləyaqətli xidmətçi deməkdir. Kişilərə deyir ki, qadın sizin evinizdə lətafətli bir gül kimdir. Onunla rəftar etdikdə çox diqqətli və ehtiyatlı olmaq lazımdır. Qadın sizin fəhləniz deyil ki, ağır işləri ona yükləyəsınız. Bu əhəmiyyətli bir məsələdir. Ailə qurarkən qadının işləməsini, peşə və qazanca sahib olmasını şərt qoymaq düzgün deyil. Baxmayaraq ki, bu iş şəriətin ziddinə deyil, amma İslam bunu tövsiyə etmir. Biz İslama arxalanaraq “İqtisadi və ictimai işləri qadına qadağan edək”- desək, yanlıştır. İslam belə bir söz deməyib.

Digər tərəfdən, İslam qadını ağır işlər görməyə və çətin iqtisadi, ictimai və siyasi sahələrdə çalışmağa məcbur etməyi də tövsiyə etmir. İslamın baxışı mötədil və orta bir baxışdır. Yəni hər hansı bir qadının vaxtı və imkanı olsa, uşaq tərbiyəsi ona maneçilik törətməsə, fiziki işlərdə fəaliyyət göstərməyə marağı və gücü olsa, ictimai, iqtisadi və siyasi məsələlərə qoşulmaq istəsə, heç bir problemi yoxdur. Amma onu məcbur etmək, mütləq hər hansı bir işlə məşğul olmağı, gündə filan qədər işləyib ailənin xərcinin müəyyən qismini təmin etməyi tələb etmək olmaz. İslam qadından belə bir şey istəmir və bunu qadına icbari əmək sayır. Xülasə desək, ikinci baxışla İslamın görüşü budur ki, elmi, iqtisadi, ictimai və siyasi fəaliyyətlərdə qadını məcbur etmək olmaz; necə ki, onun qarşısında maneə törətmək də düzgün deyil. Əgər qadınlar ictimai və siyasi fəaliyyətlərlə məşğul olmaq istəsələr, eybi yoxdur.

Bu arada elmi fəaliyyət çox yaxşıdır və digər fəaliyyətlərdən üstündür. Mən ailələrə tövsiyə edirəm ki,

qızlarına dərs oxumaq üçün icazə versinlər. Olmaya ata və ana dini təəssüb üzündən qızlarının qarşısını alıb ona ali təhsil icazəsi verməsinlər. Xeyr. Din belə bir şey deməyib. Din elm öyrənmək üçün qız və oğlan arasında heç bir fərq qoymur. Əgər sizin oğlunuz ali təhsil alırsa, qoyun qızınız da alsın. Qoyun bizim cavan qızlarımız dərs oxusunlar, elm öyrənsinlər, məlumatlarını artırınsınlar, öz məqamlarına vaqif olsunlar, öz qədir-qiymətlərini bilsinlər. Qoy bilsinlər ki, imperialist dünyanın qadın haqqındakı təbliğatları nə qədər boş və əsassızdır. Bunları savadlanmaqla başa düşmək olar. Bu gün bizim ən dindar, ən inqilabçı, ən pak və ən imanlı qız və qadınlarımız təhsil almış təbəqənin arasındadırlar. Bər-bəzək, eyş-işrət adamı olanlar, dünyanın zinətlərindən yapışanlar, geyimdə və yaşayış tərzində kor-koranə və gözübağlı Qərb modellərini yamsılayanlar, adətən yetərli məlumatı və savadı olmayanlardır. Məlumatlı insan öz rəftarına nəzarət edə və onu həqiqətlə, yaxşıyla müqayisə edə bilər. Buna əsasən, elmi sahədə bütün fəaliyyət yolları qadınların üzünə açıq olmalıdır. Qızlar hətta kəndlərdə də dərs oxusunlar. Mənim atalara və analara tövsiyəm budur ki, qız uşaqlarını məktəbə qoysunlar, savadlandırsınlar. Əgər onların istedadı olsa və ibtidai mərhələləri keçdikdən sonra ali universitet təhsili almaq istəsələr, mane olmayın, qoyun onlar bizim müsəlman cəmiyyətimizdə savadlı insanlardan və məlumatlı adamlardan olsunlar. Bu da ikinci baxış.

3. Qadın ailənin bir üzvü kimi.

Məncə bu çox əhəmiyyətlidir. Mənim əzizlərim, İslamda kişiye icazə verilməyib ki, qadına güc göstərsin, onu nəyəsə məcbur etsin. Ailədə kişiye məsləhət və hikmət əsasında məhdud hüquqlar verilib. Bu hüquqlar

kimə deyilsə və açıqlansa, onu təsdiqləyər. Həmçinin ailədə qadına da bəzi hüquqlar müəyyənləşdirilib. Bunlar da məsləhət üzündəndir. Qadın və kişinin hər birinin özünəməxsus təbiətləri, xarakterləri, hiss və duyğuları vardır. Onların hər biri ailədə özlərinə xas xarakterlərdən düzgün şəkildə istifadə etsələr, kamil və uyğun bir cütlük yaranar. Əgər kişi və ya qadın ifratçılıq etsə, bu uyğunluq pozulacaq. İslam dini ailə daxilində qadın və kişini qapının iki tərəfi, insan üzündəki iki göz, həyatın döyüş cəbhəsindəki iki səngər yoldaşı və bir mağazadakı iki şərik tacir kimi görür. Onların hər birinin özünəməxsus təbiəti, xüsusiyyəti, fiziki, psixoloji və düşüncə özəllikləri vardır. Bu iki cins İslamın təyin etdiyi hədd və meyarlarla bir-birinin yanında yaşasalar, mehriban, faydalı və davamlı bir ailələri olar.

Bu gün Qərb dünyasında ailənin təməlləri çox zəifdir. Ailələr, xüsusən də qadınlar ayrılıqdan əziyyət çəkirlər. Əgər Allah göstərməmiş, bir ailə dağılsa, həm qadın və həm kişi əziyyət çəkir, yalnız qalır. Bu arada qadın daha çox əziyyət çəkir. Bu gün Qərb dünyasında qadın belə bir əzab içindədir. Orada ailələr asanlıqla dağılıb məhv olur. Bəzən qadınların özü ailənin dağılması üçün addım atır, amma yenə də daha çox əziyyəti onların özləri çəkirlər. Əsas məsələ budur ki, ailə mühitində bu iki element bütün özəl xüsusiyyətlərinə rəğmən, bir-biri ilə harmoniyadadırlar, müştərək yaşayırlar. Qadın fiziki cəhətdən daha zərif, kişi isə güclüdür. Əgər qanun qadını müdafiə etməsə, kişi ona zülm edə bilər.¹

¹ Böyük Rəhbərin Şərqi Azərbaycan xalqı ilə görüşündəki çıxışından: 18 sentyabr 1996.

44. Müsəlman qadın modeli

Müsəlman qadın elm yolunda çalışmalıdır, mənəviyyat və əxlaq yolunda səy göstərməlidir, cihad və mübarizə yolunda hər bir cihad və mübarizədən öndə olmalıdır. Dünya bəzəklərinə, dəyərsiz zinətlərə qarşı etinasız yanaşmalı, yad gözləri öz-özünə uzaqlaşdıran həddə iffətli, ismətli və pak olmalıdır. Evdə ərinin və övladlarının dayağı, həyatda dinclik və ailədə asayiş səbəbi olmalıdır. Şəfqət və mehribanlığı, məhəbbəti, mehriban və dəqiq sözləri ilə ruhi cəhətdən sağlam övladlar yetişdirməlidir. Ondən kin-küdurətsiz, psixi və əsəbi cəhətdən sağlam və yüksək əhval-ruhiyyəli insanlar yetişməlidir. O, cəmiyyətin kişi və qadınlardan olan şəxsiyyətlərini yaratmalıdır.

Ana hər bir yaradıcıdan dəyərlidir. Ən böyük bir alim çox mürəkkəb elektron cihazı ixtira edə bilər, qitələri qət edən raketlər və kosmik gəmilər düzəldə bilər. Amma bunların heç biri böyük insan yetişdirmək qədər əhəmiyyətli deyil. Ana insan yetişdirir. Bu, müsəlman qadının modelidir.¹

45. İslam baxımından, insani dəyərlərin əldə edilməsində qadın və kişi arasında heç bir fərqin olmaması

Hər bir insanın yaradılışında məqsəd ümumbəşəri yaradılışda olan məqsəddir: yəni insani təkamülə və bir insanın çata biləcəyi ən üstün dəyərlərə ucalmaq. Buna görə də, qadınla kişi arasında heç bir fərq yoxdur. Bunun göstəricisi birinci növbədə Fatimeyi-Zəhra (s) və tarixin digər böyük qadınlarıdır. Yəni Fatimeyi-Zəhra (ə)

¹ Böyük Rəhbərin Qadın günü münasibəti ilə ölkə qadınlarının bir qrupunun görüşündəki çıxışından: 15 dekabr 1992.

bəşəriyyətin zirvəsindədir və ondan yuxarı heç kim yoxdur. Bildiyimiz kimi, bu xanım bir müsəlman qadın olaraq özünü bu zirvəyə qaldırmaq imkanı əldə etdi. Deməli, qadınla kişi arasında fərq yoxdur. Bəlkə də məhz buna görədir ki, Allah-Talala Qurani-kərimdə yaxşı və pis insanlara misal çəkmək istədikdə onlardan hər ikisinə qadınlardan nümunə göstərir. Birinə Fironun həyat yoldaşını, digərinə isə Nuh və Lutun həyat yoldaşını misal çəkir. Pis, bədbəxt, yanlış yolda hərəkət edən insanlar üçün Nuhun və Lutun həyat yoldaşını misal göstərir.

Burada sual oluna bilər ki, misal vurduqda nə üçün həm kişi və həm qadın nümunələr göstərilir. Quranın hər bir yerində iman gətirən insanlara misal çəkildikdə, yaxud kafirlərə misal göstərildikdə hər iki misal qadındandır? Bu onun üçün deyil ki, biz bəşər tarixi boyunca qadının məqamına qarşı yanlış təsəvvürlərə İslamın dililə cavab verək? İslam tarix boyu qadın haqqında mövcud olan bu qeyri-obyektiv anlayış tərzinin, yanlış təsəvvür və üslubların qarşısını almaq istəyir.¹

46. İslam və qadının hörmət və izzəti

İslam qadının işləməsinə razıdır. Nəinki razıdır, hətta bu işləmək onun əsas və mühüm peşəsi ilə, yəni övlad tərbiyəsi və ailəsini qorumaqla zidd olmasa, bəzən vacib də bilir. Heç bir ölkə müxtəlif sahələrdə qadınların işçi qüvvəsindən ehtiyacsız ola bilməz. Amma bunlar qadının hörməti, onun insani və mənəvi dəyəri ilə qarşı-qarşıya olmamalıdır. Qadını aşağılamaq, onu təvazökarlığa və kiçilməyə məcbur etmək olmaz. Təkəbbürlülük hər bir halda qəbahət sayılır. Amma qadınların naməhrəm kişi

¹ Böyük Rəhbərin bir qrup xanım həkimlə görüşündəki çıxışından:

qarşısında təkəbbürlülüüyü belə deyil. Qadın naməhrəm kişi qarşısında təkəbbürlü olmalıdır. **“(Yad kişilərlə) yumşaq (əzilə-əzilə) danışmayın!”**.¹ Qadın başqa kişi ilə danışdığı zaman özünü kiçiltməməlidir. Bu, qadının hörmətini qorumaq üçündür. İslam bunu istəyir və bu, müsəlman qadının örnəyidir.²

47. “İranlı müsəlman qadın öz dəyərini bilməli və Qərb mədəniyyətinin oyuncaqlarından uzaqlaşmalıdır!”

Bizim cəmiyyətimizin mömin qadınları müsəlman iranlı qadının dəyər-qiymətini bilməlidirlər. İslam qadınının və müsəlman qadının qədrini bilin. Bu qadın öz həyatında və rəftarında kişilərə qarışmır, özünü kişi gözü cəlb etmək üçün alətə çevirmir. Özünü bundan üstün bilir. Öz məqamını soyunmaqdan, bədənə və saçına ilə yoldan ötənlərin gözünü özünə sarı çəkməkdən və onların həvəsini doyurmaqdan daha üstün bilir. Bu qadın özünü, bəşər tarixinin ən böyük xanımı olan Fatimeyi-Zəhranın (ə) ən uca nöqtədə durduğu zirvələrdə bilir. Bu qadın iranlı müsəlman qadıdır. Bu qadın nəhayət, Qərb sivilizasiyasının ortaya qoyduğu oyuncaqlardan və onların hiyləgər üslublarından çəkinməli, onlara etinasız yanaşmalıdır!³

¹ Əhzab surəsi, ayə 33.

² Böyük Rəhbər Fatimeyi-Zəhranın (ə) doğum günü və qadınlar bayramı münasibəti ilə xanımlarla görüşündəki çıxışından: 16 dekabr 1992.

³ Böyük Rəhbər Tehran, İsfahan və Təbriz şəhərlərindən olan qadınlarla görüşündəki çıxışından: 16 yanvar 1990.

48. Qərb mədəniyyətindən doğan və qadınların unutmalı olduğu yanlış inam

Qadın, zehində onun özünə aid yaradılmış yanlış inamdan uzaqlaşmalıdır. Bu yanlış inam odur ki, qadın kişinin ləzzət alması üçün bir alətdir. Bu inamı Qərbin müstəmləkəçi və istehlakçı mədəniyyəti bizə sıırıyb. Əlbəttə, tarixin sultan və zadəganlarının saraylarında da belə vəziyyət olub və onlar ilk dəfə olaraq bu mənfur toxumu cəmiyyətin beyninə səpiblər. Amma Qərb onu ən son nöqtəsinə çatdırdı. Bu inamı zehinlərdən çıxartmalıyıq. Bunun qadın beynindən çıxarılması kişi beynindən çıxarılması qədər çətinidir. Çünki onların hər ikisi sürəkli təlqinlər nəticəsində bunu qəbul etmişlər.¹

49. “Geyimdə, bəzənməkdə və bu kimi məsələlərdə qız və oğlanlarımızın gözlərinin qərblilərə dikilməsini istəmirəm!”

Mən demək istəyirəm ki, əgər siz saç düzümünüzü dəyişdirmək istəyirsinizsə, paltar geyinmək istəyirsinizsə, öz yerinizi dəyişmək istəyirsinizsə, edin, amma özünüz edin, başqalarından öyrənməyin. Təqribən 30-40 il bundan əvvəl Qərb ölkələrində və ən çox Amerikada bir qrup cavan ictimai şəraitdən bezib bəzi hərəkətlərə başladılar. Bu hərəkətlər günümüzədək davam edir. Bizim dövrümüzdə belələri çox qəribə görkəmdə və bu gün bütün dünyaya məşhur olan Pop musiqisinə bənzər bir musiqidə özlərini göstərirdilər. Mən inqilabdan sonra Əlcəzairə getdim. Bizim maşınımız küçədən keçirdi. Bir dəfə gördüm cavan bir oğlan saçının yarısını qırıxdırıb, yarısını isə saxlayıb. Mən çox baxdım, gördüm ki, bu

¹ Böyük Rəhbərin İslam Respublikası qəzetinin Qadın günü münasibətilə xüsusi buraxılışdakı müsahibəsindən: 25 aprel 1981.

formada heç bir gözəllik yoxdur. Aydın idi ki, o, başqalarını yamsılayıb. Ümumiyyətlə, Əlcəzairdə sənayenin və texniki istehsal alətlərinin xalqın həyatına göstərdiyi təzyiq o həddə deyil ki, bir cavan Amerikada, İngiltərədə, yaxud başqa bir yerdəki kimi hərəkət etsin. O, bunu kimdənsə görüb götürmüşdü. Mən belə məsələlərə qarşıyam və bizim cavanımızın belə hərəkət etməsini, bizim oğlan və qızlarımızın başqalarını yamsılamasını istəmirəm.¹

50. Qadınların modaya və bər-bəzəyə qurşanması

Bu gün bər-bəzəyə aludə olmaq İranın müsəlman və inqilabçı qadını üçün eyibdir. Bu gün başı, sinəni və qolları zinət əşyaları ilə doldurmaq, paltar modasını və bəzəkləri özünün bütünə çevirmək iranlı və inqilabçı müsəlman qadın üçün eyibdir. Belə şeylərin ardınca qaçan qadının dəyəri az olur. Qızıl qadına dəyər vermir. Qızıla etinasızlıq dəyər sayılır. Moda qadın üçün dəyər deyil. Düşmənlərin düzəltdiyi tələyəbənzər modalara etinasızlıq qadın üçün dəyərdir. Öz şəxsiyyətini tapan müsəlman qadın ehtiyatlı olmalı və bu şəxsiyyəti itirməməlidir.²

51. Modabazlığa və dəbdəbəçiliyə meyl – Qərb mədəniyyətinin çox təhlükəli boyunduruğu

Məncə modabazlığa və dəbdəbəçiliyə meyl göstərmək, hər şeyin yenisini istəmək və kişilərin qarşısında bəzənməkdə ifratçılıq bizim cəmiyyətimizin və

¹ Böyük Rəhbərin Həmədan universitetlərinin müəllim və tələbələri və həmədanlı gənclərlə görüşündəki çıxışından: 7 iyul 2004.

² Böyük Rəhbərin Fatimeyi-Zəhranın (ə) doğum günü münasibəti ilə müxtəlif şəhərlərdən olan xanımların toplantısındakı çıxışından: 17 yanvar 1990.

qadınlarımızın yoldan sapmalarının ən böyük amillərindən biridir. Qadınlar bunun qarşısında müqavimət göstərməlidirlər. Qərblilər qadını öz istədikləri məxluqa çevirmək üçün daim yenilənən modalar düzəltməyə, gözləri, ürəkləri və düşüncələri belə zahiri və aldadıcı məsələlərlə qarışdırmağa ehtiyacıdırlar. Bunlarla məşğul olan insan həqiqi dəyərlərə nə zaman qovuşa bilər? İnsan bunlar haqqında düşünməyə macal tapmaz. Özünü kişilərin diqqətini cəlb etməkdə alətə çevirmək istəyən qadın mənəvi saflıq haqqında düşünməyə macal taparmı? Məgər bu mümkündür?¹

52. “Bir cəmiyyətin qadınları fəsada uğrasa...”

Qadın fəsada çəkilsə, kişiləri fəsada çəkmək lazım deyil, onlar öz-özlərinə fəsada çəkiləcəklər. Əgər bir nəslin qadınlarını fəsada salsalar, o nəslin kişilərini fəsada salmaq üçün artıq xərcə ehtiyac qalmır. Çox çəkməyəcək ki, o nəslin bütün kişiləri fəsada uğrayacaqlar. Çünki qadın tərbiyəçidir. Ya fəzilətli və qorxmaz insanlar tərbiyə edir, ya da dəyərsiz, məqsədsiz insanlar. Analar, yəni cəmiyyətdə mühüm cəhəti analıq olan qadınlar islah olunmalıdırlar ki, tarix və gələcək də islah olunsun.²

53. Hicab, yoxsa çadra?

Hicab qadının xar olması demək deyil. O, qadının isməti və qorunması üçündür; təkcə qadının yox, həm qadının və həm kişinin isməti və qorunması üçün. Hicab çadra demək deyil. Lakin çadra biz iranlılar üçün

¹ Böyük Rəhbərin şəfqət bacılarının bir qrupu ilə görüşündəki çıxışından: 24 oktyabr 1991.

² Böyük Rəhbərin bir qrup xanımla görüşündəki çıxışından: 12 mart 1985.

qədimdən xanımlarımızın istifadə etdiyi ən yaxşı hicab növüdür. Çadrasız da hicablı olmaq mümkündür. Hicab düzgün örtünmək deməkdir, örtünməməyin örtünməkdən yaxşı olması yox. Hədislərin təbirincə desək, “çılpaq örtünmüş”, yəni örtündüyü halda çılpaq insan kimidir. Belə örtünmək faydasızdır, hicab deyil. Sağlam örtünmək budur ki, qadının başını, saçını, boynunu, bədənini örtsün. Əlbəttə, fəqihlərin çoxu üzü və iki əli örtməyi istisna ediblər. Amma üz bəzəksiz və sadə olmalıdır. Hicab bu deməkdir. İranlı qadınlar çadraya üstünlük verirlər. Bu, çox yaxşı üsuldur. Həm gözəldir, həm qadının gözəlliyi ilə ziddiyyət təşkil etmir, həm də kamil hicab formasıdır. Hər halda, hicabı istər iranlı formasında, istər ərəb formasında, istərsə də başqa bir ölkədəki formada kamil surətdə örtsələr, İslamın əmri yerinə yetirilmişdir. Çünki müsəlman ölkələrinin hər birində qadınlar xüsusi formada öz hicablarını qoruyurlar.¹

54. İslamın məqsədi

İslam hicab məsələsində geyim formasını müəyyən etməyib, məqsədi müəyyənləşdirib. Məqsəd budur ki, kişi və qadının görüşü və onların gündəlik həyatdakı təbii rastlaşması ehtirasları coşdurmasın. İslamın məqsədi budur. Müsəlman ölkələrində qadınlar Quranın dediyi hicabı qorumağa çalışırlar. Amma gördüyünüz kimi, onların hamısı hicaba eyni formada əməl etmirlər. Mən onların dindarlarını deyirəm. Onlar Şimali Afrika ölkələrində bir cür hicab örtürlər, şərq ölkələrində, məsələn Hindistanda və Pakistanda isə başqa cür. Siz

¹ Böyük Rəhbərin cümə namazı xütbəsindəki çıxışından: 8 avqust 1986.

bunlarla tanış deyilsiniz. Bu, onların ictimai və mədəni şəraitindən qaynaqlanır.¹

55. Hicab tərki-dünyalıq deyil

Hicab məsələsi qadını tərki-dünya etmək və onu ictimai həyatdan təcrid etmək deyil. Əgər kimsə belə düşünsə, çox yanlış düşünüb. Hicab məsələsi cəmiyyətdə qadın və kişinin bir-biri ilə qeyd-şərtsiz qarışmasının qarşısını almaq üçündür. Çünki belə bir vəziyyət həm cəmiyyət üçün zərərli, həm də kişi və qadın üçün. Bu, xüsusən qadına daha çox zərərli, zərərli, zərərli.²

56. “Qadının iffətini, paklığını və təqvasını qoruya bilən amil hicabdır!”

Biz həmişə hicab və iffətdən danışdıqda bəziləri deyirlər ki, hicabın iffətlə nə əlaqəsi var? Çoxlarının hicabı var, amma iffətləri yoxdur. Çoxlarının iffətləri var, lakin hicabları yoxdur. Halbuki bu, düzgün fikir deyil. İffət bir şeydir, hicab isə başqa bir şey. Lakin iffət insanda əlçatmaz, dəyişilməz və sınımaz bir şey deyil. İnsanın digər xarakterləri kimi, o da təsirə məruz qala bilər. Onu təsirlərdən uzaq saxlayan, qadının iffətini, paklığını, təqvasını və ismətinə qoruyan amillərdən biri həyatda, işdə və cəmiyyətdə yanlış münasibətlərin olmamasıdır. Yanlış münasibətlər mədəni və əxlaqi münasibətlərin riayət olunmadığı məsələlərdir. Bu arada, bu qorunmaya kömək edə biləcək amil hicabdır. Ən yaxşı şey hicabdır: qadın və

¹ Böyük Rəhbərin “Qadınlar şahidi” jurnalındakı müsahibəsindən: 18 may 1988.

² Böyük Rəhbərin ölkə üzrə qadın həkimlərin bir qrupu ilə görüşündəki çıxışından: 16 yanvar 1990.

kişinin hicabı. Kişinin hicabı baxmamaqdır. Hicab maneo deməkdir.¹

Qərb baxışından və Qərb mədəniyyətinə görə, qadının dəyərlərindən biri budur ki, digərlərinin ləzzət alması üçün şərait yaratsın. Ona görə də biz, İslam mədəniyyətinə əsasən, İslamın kişi və qadın əlaqələri üçün məhdudiyyət yaratdığını və onların qeyd-şərtsiz münasibətlərinə icazə vermədiyini dedikdə, bizi, qadına qarşı hörmətsizlikdə suçlayırlar. Halbuki hörmətsizlik və təhqir Qərb mədəniyyətinin qadın şəxsiyyətinə baxışında görünür.²

57. “Görün iffət məsələsi nə qədər əhəmiyyətlidir!”

Bu hicab məsələsi, məhrəm və naməhrəmlik, baxmaq və baxmamaq ondan ötrüdür ki, iffət toxunulmaz qalsın. İslam dini qadının iffətinə əhəmiyyətlə yanaşır. Əlbəttə, kişinin iffəti də əhəmiyyətlidir. İffət təkcə qadınlara xas deyil. Kişilər də iffətli olmalıdırlar. Lakin cəmiyyətdə kişi öz fiziki gücünə arxalanaraq qadını əzmək potensialına malik olduğundan və onun istəyinin əksinə hərəkət etməsinin mümkünlüyündən, qadın iffəti üzərində daha artıq təkid göstərilmişdir. Siz bu gün də dünyaya baxsanız, görərsiniz ki, Qərb dünyasında, xüsusən də Amerika Birləşmiş Ştatlarında qadınların problemlərindən biri budur ki, kişilər öz güclərinə arxalanaraq qadın iffətinə təcavüz edirlər. Mən Amerikanın rəsmi orqanları tərəfindən nəşr olunan statistikaları gördüm. Onlardan biri Amerikanın Ədliyyə nazirliyinə, digəri isə başqa bir rəsmi quruma aid idi. Rəqəmlər doğrudan da dəhşətli idi.

¹ Böyük Rəhbərin “Qadının cəmiyyətdə rolu” seminarındakı çıxışından: 2 mart 1986.

² Böyük Rəhbərin “Qadın və İslam inqilabı” adlı beynəlxalq konfransdakı çıxışından: 6 fevral 1988.

Amerikada hər altı saniyədə bir kobud təcavüz baş verir.
Görün iffət məsələsi nə qədər əhəmiyyətlidir!¹

¹ Böyük Rəhbərin Azadlıq idman kompleksində “Qadın məqamına hörmət” mərasimindəki çıxışından: 22 oktyabr 1997.

Üçüncü fəsil

İslamın və Qərbin ailəyə baxışı

58. Pozğunluq – Qərbdə ailəyə qarşı rəğbətsizliyin ən mühüm amili

İnsanı, qadın və kişini ailəyə bağlayan vasitələrdən biri budur ki, onların cinsi ehtiyacı və insani hisslərdən olan ehtirasları ailədə təmin olunur. Əgər qadın və kişi ailədən başqa bir mühitdə, cəmiyyətdə, təhsil aldığı, yaxud işlədiyi yerdə və ya hər hansı bir qanunsuz məkanda cinsi ehtiyaclarını təmin edə bilsə, bundan törəyəcək ən ağır nəticə odur ki, ailənin qadın və kişi arasında yaratdığı bağlılıq itib məhv olacaqdır. Ailə, öz həyat yoldaşından başqa bir xanımı tanımayan kişi və öz ərinədən başqa bir kişini tanımayan iffətli və ismətli qadın üçün olduqca əhəmiyyətli və cazibəlidir. Ehtirasını bayırda təmin edən kişi və qadın üçün isə belə deyil. Məhz buna görə, cəmiyyətdə fəsad yayıldıqda, cinsi pozğunluq baş aldıqda, kişi və qadın ailə yaratmağa rəğbət göstərməyəcək,

cavanın ailə qurmağa meyli sönəcək, qız və oğlanın evlənməyə marağı qalmayacaq.

Bildiyiniz kimi, bugünkü dünyada və Qərb mədəniyyətində vəziyyət belədir. Əlbəttə, Qərb mədəniyyəti Qərb kapitalizminin mənfur üslublarından qaynaqlanır. Lakin təəssüf ki, bu vəziyyət bütün dünyaya hətta qeyri-kapitalist ölkələrə və üçüncü dünyaya da keçmişdir. Oralarda da bir mədəniyyət kimi formalaşmışdır və bildiyiniz kimi, oğlan və qızlar çoxdandır ki, ailə qurmağa meyl göstərmirlər. Nikah yaşı çox yuxarıdır. Halbuki İslam dinində bu yaş daha tez göstərilir. Əgər cəmiyyətdə fəsad yaranarsa, ailənin təməlləri zəifləyər, amma ailə məsələsinə əhəmiyyət verilsə, o cəmiyyətdə fəsadın inkişafı üçün şərait yaranmaz. Bu, cəmiyyətdə cinsi pozğunluğun yaranmaması və ehtirasların qeyd-şərtsiz, tam sərbəst təmin olunmaması üçün İslam dinində bəyan olunan ən əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Bu, ailəni qorumaq üçün mühüm məqamdır. Ailə hər bir kişi və qadının hüsur və dinclik ocağı olmalıdır.¹

59. Qərb ailələrində yalançı eşq

Elm və sivilizasiya inkişafının çox sürətli olduğu bəzi ölkələrdə ailə üzvlərinin bir-biri ilə əlaqəsi yoxdur. Ata bir yerdə, ana bir yerdə işləyir. Nə bir-birlərini görürlər, nə bir-birləri üçün xörək bişirirlər, nə məhəbbət göstəririlər, nə hallarını soruşurlar və nə də başqa bir işləri var. Yalnız uşaq psixoloqlarının tövsiyəsinə əməl etmək məqsədilə müəyyən bir saatda evə toplaşır və ailə mühiti yaradırlar. Onlar bu toplantını təbii və sağlam ailə kimi yarada

¹ Böyük Rəhbərin cümə namazındakı xütbələrindən: 11 oktyabr 1986.

bilmədiklərindən, onu formal surətdə yaradırlar. Bu zaman da o xanım və yaxud cənab tez-tez saatına baxır ki, görsün bu bir saat nə zaman bitəcək. Çünki bir saat sonra başqa bir yerdə işləri var. Bu işlərlə ailə yaranmır və uşaqlar rahatlıq hiss etmirlər.¹

Orada ailələr istiqanlı deyillər. Onları ailə adlandırmaq, ümumiyyətlə, düzgün deyil. Kişi və qadın bir mühitdə birgə yaşayırlar, amma bir-birindən aralıdırlar. Orada ailəvi oturub-durmalar, ailə məhəbbətləri, ailə üzvləri arasında ünsiyyət yoxdur, kişi özünü qadına və qadın özünü kişiye ehtiyacılı bilmir. Sadəcə olaraq, iki nəfər razılaşma yolu ilə bir evdə yaşayırlar. Adı da budur ki, guya həyatlarını eşqlə başlayırlar.²

60. Qərbdə cinsi azadlıq və ailənin sarsılması

Qərb dünyasında, xüsusən də Amerikada və bəzi şimali Avropa ölkələrində ailənin təməlləri tez sarsılır. Niyə? Səbəb budur ki, orada cinsi azadlıq və cinsi pozğunluq olduqca çoxdur. İffətsizlik yayıldıqda, yəni kişi və qadın öz ehtiyaclarını ailədən digər bir yerdə təmin etdikdə ailə ocağı mənasız bir yerə çevrilir, yalnız formal xarakter alır. Ər-arvad sentimental cəhətdən bir-birindən ayrılırlar, yəni zahiri baxımdan ayrı deyillər, amma bir-birlərinə məhəbbətləri və bağlılıqları olmur. Əgər insanlar, cinsi ehtiyaclarını istədikləri kimi doyurmaqda azad olsalar, ya ailə təşkil edilməz, ya da süst, zəif və hər an dağılmağa hazır olan bir şey alınar. Hər bir xəfif meh onu dağıda bilər. Buna görə də, dünyanın harasında cinsi azadlıq görsəniz, oradakı ailələrin bir o qədər zəif olduğunu bilin. Çünki kişi və qadının, uyğun ehtiyaclarını doyurmaq üçün

¹ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 12 iyul 2000.

² Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 23 noyabr 1994.

belə bir ocağa ehtiyacları qalmır. Amma dinin hakim olduğu və cinsi azadlıqların mövcud olmadığı yerlərdə kişi və qadın üçün hər bir şey var. Çünki ailə ocağı qorunur.¹

61. Qərbdə ailənin dağılması və soyu bilinməyən nəsillər

Bu gün ölkələrində soyu bilinməyən nəsillər, baxımsız qalan övladlar, illərlə övladlarından xəbəri olmayan ata-analar müşahidə olunur. Ata-ana eyni şəhərdə yaşayanda vəziyyət belədir, ayrı-ayrı şəhərlərdə olanda isə vəziyyəti özünüz təsəvvür edin: dağılmış ailələr, yalqız insanlar...²

Avropa və Amerika ölkələrində ərsiz qadınların və qadınsız kişilərin statistikasısı olduqca yuxarıdır. Təbiidir ki, ata-anasız, avara və cinayətkar uşaqlar da məhz bunun nəticəsidir. Orada mühit cinayət mühitidir. Xəbərlərdə eşidirsiniz ki, bir uşaq qəfildən bir məktəbdə, küçədə, qatarda qətl törədir, bir qrup insanı öldürür. Belə hal bir dəfə-iki dəfə baş verməyib, nümunələri çoxdur. Beləcə cinayətkarların yaş baxımından səviyyəsi get-gedə aşağı enir. Əvvəllər 20 yaşlı cavanlar idilər, sonra 16-17 yaşlı yeniyetmələr oldular, indi isə Amerikada 13-14 yaşlı uşaqlar cinayət törədirlər, çox asanlıqla adam öldürürlər. Cəmiyyət bu həddə çatdıqda, artıq demək olar ki, nəzarəti mümkün olmayan bir vəziyyət yaranmışdır.³

62. Ailə təməllərinin sarsılması - Qərb mədəniyyətinin xalqlar arasında ən mühüm nüfuz yolu

Bir ölkəni və ya cəmiyyəti ələ almaq, onun mədəniyyətini əlinin içində saxlamaq və öz mədəniyyətini

¹ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 11 iyul 1991.

² Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 18 may 1995.

³ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 2 dekabr 1997.

yeritmək istəyənlər, adətən ailə təməllərini sarsıtmağa çalışırlar. Təəssüf ki, bir çox ölkələrdə bu işi görmüşlər, kişiləri məsuliyyətsiz, qadınları isə əxlaqsız etmişlər.¹

Mədəniyyət və sivilizasiyaların köçürülməsi, onların əsas prinsiplərinin qorunması və sonrakı nəsillərə ötürülməsi ailənin vasitəsi ilə mümkündür. Ailə olmasaydı, hər bir şey məhv olardı. Qərblilərin Şərqdə, müsəlman və Asiya ölkələri daxilində bu qədər şəhvətpərəstlik və fəsad yaymaq cəhdlərinin səbəbi nədir? Bunun səbəblərindən biri odur ki, onlar ailələri dağıtmaq və nəticədə onların mədəniyyətlərini zəiflətmək istəyirlər. Çünki bir xalqın mədəniyyəti zəifləmədən heç kim onu istismar edə bilməz, ağzını buxovlayıb çiyinə minə bilməz. Xalqları müdafiəsiz qoyub əcnəbilərin qarşısında əsir edən məsələ onların mədəni kimliyinin əldən getməsidir. Bu iş də cəmiyyətdə ailələrin təməlini dağıtmaqla asanlaşır. İslam bunu qorumaq istəyir. Bu ailəni saxlamaq istəyir. Çünki İslamda bu məqsədlərə çatmaq üçün lazım olan ən mühüm işlərdən biri ailə qurmaq və sonra onu qorumaqdır.²

63. Ailənin məhv edilməsi - Qərb mədəniyyətinə axırıncı zərbə

Baxın, bu gün Amerika və İngiltərədə homoseksualizm rəsmi və qanuni olmuşdur. Onlar bundan xəcalət çəkmirlər də. Elə bir iş görürlər ki, biz onu danışmağa utanırıq, həya edirik. Bizim xalqımız bilsin: İki həmcinsin evlənməsinin qanunla mümkün olduğu bir ölkədə ailənin təməli qalarmı? Bu gün iqtidar sahibləri və onların təbliğatçılarını çıxmaq şərti ilə, Amerika və Avropa xalqının adi təbəqəsi

¹ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 9 mart 1998.

² Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 15 aprel 1998.

ailə təməllərinin sarsılmasından narahatdırlar. Qadın və kişilər ailə institutunun məhv olunmasından eyni dərəcədə əziyyət çəkirlər. Bu günü-gündən artır və əlbəttə, axırncı zərbədir.

Ailə insanın hüsur yeridir. Rahat və dinc ailə olmadan heç bir insan həyatın həqiqi ləzzətini dadda bilməz. Onlar bu təməlləri dağıdıb məhv edirlər. Bu, Qərb mədəniyyətidir. Belə azadlığın, pozğunluğun, çıpaqlıq mədəniyyətinin və qadın-kəşi qarışmasının nəticəsi məhz budur.¹

64. Qadın və kəşidə olan insani dəyərlər

İmandan, İslamdan, dözümlülükdən, sədaqətdən, insani, İslami və mənəvi dəyərləri əldə etməyə çalışmaqdan söz düşdükdə, Quran buyurur: "...Müsəlman kəşilər və qadınlar, mö'min kəşilər və qadınlar, (Allaha) müti kəşilər və qadınlar, doğrudanışan kəşilər və qadınlar, dözümlü kəşilər və qadınlar..." Bu ayədə mənəvi dəyərlər üçün on məsələ qeyd olunur: İslam, iman, qünut (mütilik), sədaqət, dözümlülük, Allahdan qorxmaq və s. Qadın və kəşi bu meydanda çiyin-çiyinə hərəkət edib irəliləyirlər. Quran hər ikisini deyir. İslam bu ayələrdə daim cahiliyyət dövrünün kəşiləri və hətta qadınları tərəfindən sitayiş olunan kəşiçilik (kəşinin birinciliyi) sindromunu sındırır. İctimai və siyasi məsələlər meydanında qadının beyətini lazimi və aktul bir məsələ kimi önə çəkir.²

¹ Böyük Rəhbərin xalqın müxtəlif təbəqələri, həkim və feldşerlər və ölkə klinikaları işçilərinin görüşündəki çıxışından: 6 dekabr 1989.

² Böyük Rəhbərin ölkənin müsəlman qız və qadınları ilə görüşündəki çıxışından: 20 sentyabr 2000.

65. Qadın - evin əsas mərkəzi

Siz əgər tibdə və ya hər hansı bir sahədə böyük mütəxəssis olsanız, amma ev xanımı ola bilmədəniz, bu, sizin üçün böyük nöqsandır. Evin xanımı siz olmalısınız. Əgər bu barədə kamil olmayan bir bənzətmə işlətmək istəsək, gərək kraliçə bal arısına bənzədək. Ailə elə bir yerdir ki, orada duyğu və hisslər inkişaf etməlidir, uşaqlar məhəbbət və nəvaziş görməlidirlər. Ər kişi olduğundan, onun xarakteri qadına nisbətən daha xamdır, bəzi meydanlarda zəifdir, daha tez sınır. Onun yarasının məlhəmi yalnız və yalnız həyat yoldaşının nəvazişidir; hətta ananın nəvazişi yox. Bu həyat yoldaşı böyük bir kişi üçün, ananın öz kiçik uşağına gördüyü işi görür. Diqqətli xanımlar bu məsələni bilirlər. Əgər bu duyğular evin əsas mərkəzinə, yəni evdar xanıma ehtiyacılı olmasa, ailə mənasız bir formaya çevriləcək.¹

66. Qadın - ailənin əsas elementi

Qadına uca insanlar yetişdirməklə cəmiyyəti islah edən amil kimi baxsaq, onun hüququnun nə olduğunu və azadlığının necə olduğunu bilərik. Qadına ailənin əsas elementi kimi baxın. Ailə kişi və qadından təşkil olunur, onu qurmaqda onların hər ikisi təsirlidir, lakin ailə mühitinin asayışı və evdə olan dinclik və aramlıq qadına və qadınlıq xarakterinə görədir. Qadına bu gözlə baxın. Bu

¹ Böyük Rəhbərin həzrət Fatimeyi-Zəhranın (ə) doğum günü münasibətilə qadınların mədəni və ictimai şurası üzvləri, bir qrup qadın doktor və ilk "İslam hicabı" konfransının təşkilatçıları ilə görüşündəki çıxışından: 25 dekabr 1991.

zaman onun necə təkamülə çatdığı və hüququnun nə olduğu məlum olar.¹

67. “Analıq, yoldaşlıq və ailə məsələsi qadın üçün ən önəmli məsələdir!”

Analıq, xanımlıq, ev və ailə məsələsi olduqca əsas, çox mühüm və həyatı əhəmiyyət daşıyan məsələlərdəndir. Bizim bütün layihələrimizdə ailə əsas olmalıdır. Siz əgər tibdə və ya hər hansı bir sahədə ən böyük mütəxəssis olsanız, amma ev xanımı olmasanız kamil deyilsiniz. Siz bu işlərlə yanaşı həm də evin xanımı və evdar xanım ola bilərsiniz. Əgər bu barədə kamil olmayan bir bənzətmə işlətmək istəsək, gərək kraliça bal arısına bənzədək. Ailə elə bir yerdir ki, orada duyğu və hisslər inkişaf etməlidir, uşaqlar məhəbbət və nəvaziş görməlidirlər. Ər kişi olduğundan, onun xarakteri qadına nisbətən daha xamdır, bəzi meydanlarda zəifdir, daha tez sınır. Onun yarasının məlhəmi yalnız və yalnız həyat yoldaşının nəvazişidir; hətta ananın nəvazişi yox. Bu həyat yoldaşı böyük bir kişi üçün, ananın öz kiçik uşağına gördüyü işi görür. Diqqətli xanımlar bu məsələni bilirlər. Əgər bu duyğular evin əsas mərkəzinə, yəni evdar xanıma ehtiyacılı olmasa, ailə mənasız bir formaya çevriləcək.²

68. Qadının əsas peşəsi

Qadının əsas peşəsi xanımlıq və analıqdır. Bəziləri bunu qadına təhqir kimi başa düşürlər. Qadının görəcəyi ən mühüm iş analıq işidir. Əlbəttə, bəzən qadınların

¹ Böyük Rəhbərin ölkə xanımlarının iştirak etdiyi toplantıdakı çıxışından: 17 dekabr 1992.

² Böyük Rəhbərin ölkə xanımlarının iştirak etdiyi toplantıdakı çıxışından: 15 dekabr 1992.

ictimai işləri şəriət baxımından vacib surətində də ola bilər. Amma istənilən halda, qadınlar analıq vəzifələrini qorumaqla ictimai fəaliyyətə qoşulmalıdırlar və bu sahədə onların nümunəsi həzrət Fatimei-Zəhra (s) olmalıdır.¹

69. “Qadının ən böyük dəyəri və iftixarı ailəni canlı saxlamaqdır!”

Qadın, bizim ictimai sistemimizin əsası bildiyimiz səmimi ailənin məsuliyyətini daşıyan ən böyük və ən birinci şəxsdir. Bu, kişinin öhdəsində deyil. Kişi bunu ümumiyyətlə, bacarmaz. Biz inanırıq ki, qadının yaradılış forması ona belə bir məsuliyyəti daşımağa kömək edir. Bizcə, qadının nazir və ya Baş nazir olması onun üçün fəxr deyil. Fəxr budur ki, o, öz ailəsinin mühitini gözəl şəkildə idarə etsin. Əlbəttə, bu zaman o, nazir və ya baş nazir də olsa, heç bir eybi yoxdur və bu, onun şərəf və iftixarını daha da artıracaq. Biz heç vaxt qadını ərə getməyə, uşaqlarını idarə etməyə və ailəsini qurmağa məcbur etmirik. Əgər qadının özü ailə qurmaq istəməsə, ailəni idarə etməsə, yaxud uşaqlarını dayəyə, ya uşaq baxçasına tapşırsa, ərinə restorandan yemək gətirməsini əmr etsə və özü gedib filan idarənin müdiri və yaxud filan nazir olsa, yaxud ölkədə hər hansı bir məsuliyyəti və vəzifəni idarə etsə, İslam Respublikasının hökuməti ona “sənin bu iş haqqın çatmır!” - deyə bilməz. Onun buna haqqı var. Lakin İslam Respublikasının dəyərlər sistemində bir dəyər kimi qadının əsas vəzifəsinə - yəni

¹ Böyük Rəhbərin bir qrup xanımla görüşündəki çıxışından: 12 mart 1985.

ailəni qorumağa və onu canlı saxlamağa üstünlük veririk. Bizcə, bunun dəyəri daha artıqdır.¹

70. “Ailədə kişinin qadınla rəftarı belə olmalıdır!”

İslama görə, ailə daxilində kişi qadını gül kimi saxlamağa vəzifəlidir. Buyurur: “Qadın güldür”! Bu, ictimai və siyasi meydanlara, elm təhsilinə və müxtəlif mübarizə zamanlarına aid deyil. Bu, ailənin daxilinə aiddir. “Qadın güldür, fəhlə deyil!” Peyğəmbər, qadını evin içində xidmət göstərməyə vəzifəli bilən yanlış təfəkkür tərzini bununla rədd edir. Qadın gül kimidir, ona qulluq göstərmək lazımdır. Ruhi və fiziki incəliklərə malik olan bu mövcuda bu gözlə baxmaq lazımdır.²

71. “Kişilər xanımlarına və övladlarına düzgün məlumat verməyə çalışmalıdırlar!”

Əgər övladlarınız haqqında düzgün düşünüb və düzgün əməl edə bilməsəniz, Allah eləməmiş, sizin üçün problem yaranacaq. Sizə demək istədiyim budur ki, övladlarınıza və xanımlarınıza düzgün məlumat verin, onların agah olmasına əhəmiyyətli yanaşın. İş-gücdə o qədər qərq olmayın ki, xanımınız və uşağınız üçün vaxt qalmasın. Mən dəfələrlə dostlarıma tövsiyə etmişəm, sizə də tövsiyə edirəm: Övladlarınıza vaxt qoyun və bilin ki, cavanların ürəklərində səfa və səmimiyyət var, onlar sizin sözünüzü qəbul edəcəklər. Sizin övladınıza demək üçün iki kəlmə qəbulediləsi və məntiqli sözünüz olmalıdır. Mühüm saydığınız hər bir məsələ haqqında, din barəsində, inqilab,

¹ “İslam İnqilabının məktubu” nəşriyyəsi ilə müsahibədən: fevral-mart 1982.

² Böyük Rəhbərin qadınlarla görüşündəki çıxışından: 20 sentyabr 2000.

imam, şah rejimi barəsində və günbəgün meydana çıxan müxtəlif məsələlər haqqında sözünüz olmalıdır. Quran buyurur: “Özünüzü, övladlarınızı və ailələrinizi qoruyun!” Bu, çox əhəmiyyətlidir. Özünüzün və onların ayıq olması üçün şərait yaradın. Mən dəfələrlə xütbədə və başqa yerlərdə demişəm ki, həzrət Əli (ə) Siffeyn döyüşündəki məlum hadisələr zamanı belə buyurdu: “Bilin ki, bu elmə yalnız bəsirət və dözümlə sahibləri yiyələnə bilər”. “Bəsər” və “səbr” sözləri həzrət Əmirəl-mömininin nitqinə xas incəliklərdəndir. Onların hər ikisinin hərfləri eynidir. Bəsər (bəsirət) - yəni ağıllıq, səbr - yəni dözümlə. Bunların hər ikisi lazımdır.¹

72. “Qadın evin gülüdür, fəhləbaşı deyil!”

Əgər İslamın təbirlərinə diqqət yetirərsəniz, görərsiniz ki, qadın haqqında ən düzgün təbirlər buradadır: “Qadın güldür”. Reyhanə gül deməkdir. İnsan güllə nə edir? Güllə necə rəftar edilir? Güllə kobud rəftar olunsa, parça-parça olar. Əgər gülü tanırsan və onunla gül kimi rəftar etsələr, yaraşır verər, ətir saçır, parlayar. Hədisdə gəlmiş “qəhrəmanə” sözü qəhrəman demək deyil. Bu söz fars dilindən götürülsə də, ərəb dilində başqa mənada işlədilir. Qəhrəman - xülasə desək, yəni fəhləbaşı. Yəni siz qadını öz evinizdə fəhləbaşı bilməyin. Elə bilməyin ki, siz rəissiniz, evin və uşaqların işləri də bir fəhlənin öhdəsindədir və bu fəhlə qadındır.²

¹ Böyük Rəhbərin İncilab Keşikçiləri Korpusunun komandanları ilə görüşündəki çıxışından: 5 mart 1998.

² Böyük Rəhbərin İslami Şura məclisinin qadın üzvləri ilə görüşündəki çıxışından: 21 iyul 1997.

73. Qadının təbii və sentimental ehtiyacı - dinc ailə mühiti

Bəziləri elə bilirlər ki, böyük peşəsinin olmaması qadının nöqsanıdır. Amma qadının problemi bu deyil. Hətta böyük vəzifəsi olan bir qadın da ailənin dinc mühitinə, mehriban və məhəbbət göstərən bir ərə, ruhi və duyğusal söykənəcəyi olan həyat yoldaşına ehtiyaclıdır. Qadının xarakteri, onun duyğuları belədir. Bu ehtiyac təmin olunmalıdır.¹

74. “İslamda və digər dinlərdə nikah qurmanın ən mühüm məqsədi ailə təşkil etməkdir!”

İslama, bütün dinlərə və bəşəriyyətdə mövcud olan adət-ənənələrə görə, nikahda əsas məsələ ailə qurmaqdır. İslama görə, ailə möhkəm bir bünövrədir. Əgər o, sağlam və düzgün tərbiyəli olsa, cəmiyyətin, İslamın istədiyi formadakı inkişafında böyük təsir göstərəcək. İslam ailə mühitinin yaranmasını istəyir.

Dinlərin və xüsusən də, İslam dininin üstünlüyü bundadır ki, insanın cinsi ehtiyaclarını və bundan əlavə, onun həyat yoldaşına olan psixoloji ehtiyacını ailə qurmaqla ödəmiş olur. Bu dinlərə görə, ailə sözügedən ehtiyacları təmin etməklə yaranır və yaşayır. Bəzilərinin xüsusi yaşlarda cinsi ehtiyacları olmaya da bilər. Amma onların həyat yoldaşına ehtiyacları var. Onların qarşı cinsdən bir yoldaşları olmalıdır. Bu işdə qadın və kişi arasında fərq yoxdur. Dinlər və ən çox da İslam bunları ailə qurmağın səbəbi bilir.

Əgər insanlar, cinsi ehtiyaclarını istədikləri kimi doyurmaqda azad olsalar, ya ailə təşkil edilməz, ya da

¹ Böyük Rəhbərin Azadlıq idman sarayında qadınların toplantısındakı çıxışından: 22 oktyabr 1997.

süst, zəif və hər an dağılmağa hazır olan bir şey alınar. Hər bir xəfif meh onu dağıda bilər. Buna görə də, dünyanın harasında cinsi azadlıq görsəniz, oradakı ailələrin bir o qədər zəif olduğunu bilin. Çünki kişi və qadının, uyğun ehtiyaclarını doyurmaq üçün belə bir ocağa ehtiyacları qalmır. Amma dinin hakim olduğu və cinsi azadlıqların mövcud olmadığı yerlərdə kişi və qadın üçün hər bir şey var. Çünki ailə ocağı qorunur.

Məsələnin məğzi budur ki, gərək ailə təşkil olunsun. İslam bunu istəyir. Siz qız və oğlanlar hərəniz bir yerdən gəlirsiniz. Bir-birinizlə tanış olursunuz. Bir-birinizə qovuşursunuz. Bir ailə qurursunuz. Bu ailə çoxlu xeyir və faydalar mənbəyidir. Ölkənin və bəşəriyyətin idarəsində bu ailənin üzərinə böyük vəzifələr düşür. Bu, çox əhəmiyyətli bir məsələdir. Siz bunu qorumalısınız!¹

75. “Nikah alış-veriş deyil, bir insanı məsələdir!”

Nikahda əsas məsələ bir insani məsələdir, maddi yox. İslam mehr müəyyənləşdirib, amma onu alış-veriş formasında göstərməyib. Burada alış-veriş yoxdur. Burada hər iki tərəf müştərək bir yerdə sərmayə qoyur. Belə deyil ki, alış-verişdə olduğu kimi, siz bir şey verib, başqa bir şey alasınız. Xeyr, burada alıb-vermək yoxdur. Burada hər iki nəfər öz sərvətini müştərək kassaya qoyur və hər ikisi ondan istifadə edir. Nikahda məsələ bundan ibarətdir. Buna görə də, burada maddiyyatın rolu çox zəif olmalıdır. Biz, “mehrləri ağır etməyin” - dedikdə bunu nəzərdə tuturuq. Biz mehrin filan miqdardan artıq olmamasını dedikdə, mənası bu deyil ki, o miqdardan artıq olsa, əqd batildir və ya haramdır. Xeyr, əqd düzgündür, amma iş

¹ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 11 iyul 1991.

yanlışıdır. Bəziləri bir neçə milyon tümən mehr qoyurlar. Yəni insani bir məsələ olan nikahı alverə, bazarlığa çevirirlər. Bu, insana və qanuna qarşı həqarətdir. Bu, yanlış bir işdir.¹

76. “Qız və oğlanın yola getməsi nikahın əsasıdır!”

Nikahın əsası qız və oğlanın yola getməsidir. Gərək bir-biri ilə razılaşsınlar. Bu, “yola getsinlər” sözünün çox dərin mənası var. Mən bir dəfə İmamın yanına getdim. O, əqd xütbəsi oxumaq istəyirdi. Məni gördükdə dedi ki, gəl birinin vəkili sən ol. O, nikah əqdi oxuyanda bizim kimi uzun-uzadı danışmırdı. Əvvəl əqdi oxuyurdu, sonra iki-üç qısa cümlə deyirdi. Mən gördüm o əqdi oxuyandan sonra üzünü qız və oğlana tutub dedi: “Bir-birinizlə yola gedin”. Mən fikirləşib gördüm ki, biz bu qədər danışırıq, amma İmamın sözü, “bir-birinizlə yola gedin” cümləsidir. İndi mən də demək istəyirəm ki, siz qız və oğlanlar bir-birinizlə yola gedin. Yola getmək və razılıq əsas məsələdir. Bəy və gəlinin, qız və oğlanın, ər və arvadın yola getməsinə qarşı olan hər bir şey yad və özgə ünsür bilinməlidir. Bu qaydanı unutmayın! İnşallah Allah-Taala öz xeyir-bərəkətlərini sizə nazil edər.²

77. Nikahda yanlış meyarlar

Mənim təsəvvürümdə olan meyarlar bizim dindar təbəqə arasında olan meyarlardan çox da fərqli deyil. Mən bəzi meyarları inkar etməyə təkid göstərirəm. Yəni mənim təkid göstərdiyim məsələlər bir meyar çərçivəsi təqdim etmək deyil. Çünki bildiyiniz kimi, İslam dini meydanı açıq qoyub. Bu din birinci dərəcəli dəyərlər göstərsə də,

¹ Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 11 iyul 1991.

² Böyük Rəhbərin nikah mərasimindəki çıxışından: 11 iyul 1991.

xalqı yüz faiz həmin çərçivədə qalmağa məcbur etmir. Buna görə də, mən meyar təyin etmək istəmirəm. Lakin, bəzi meyarları rədd etməyə təkid göstərirəm.

Mənim kəskin surətdə rədd etmək istədiyim məsələlərdən biri var-dövlət məsələsidir. Yəni istər oğlan, istərsə də qız evlənmək istədikdə, yoldaşının və elçisinin var-dövlətinə diqqət yetirməməlidir. Məncə bu, azdırıcı bir məsələdir. Bu, real cazibə deyil və nəzərə alınmamalıdır. Bu, bizim özümüz haqda da belə olub. Mənim iki övladım ailə qurduqda, bu məsələ ümumiyyətlə diqqət mərkəzində olmayıb.

Diqqət yetirilməsi lazım olmayan başqa bir məsələ ictimai şəxsiyyət məsələsidir. Bu da meyar deyil. Mənim qulağıma çatır ki, bəziləri öz qızları üçün elə oğlan, yaxud oğlanları üçün elə qız axtarırlar ki, tanınmış bir şəxsiyyətə, yaxud tanınmış vəzifəyə bağlı olsunlar. Xoşbəxtlikdən, bu məsələ oğlan və qızların özündə çox da görünmür, əsasən ata-analar belə düşünülür. Məncə bu da yanlış meyardır.

Bəzi məsələlər zahiri cəhətdən cavanların diqqətini cəlb edir. Amma məncə bunlar da nikah zamanı meyar seçilməməlidir. Məsələn, oğlan və qızlar çalışırlar gözləri tutanı və onları cəzb edəni seçsinlər və bununla kifayətlənsinlər. Bu da bizim kəskinliklə çəkəndirmək istədiyimiz məsələlərdəndir. Biz istəyirik oğlan və qızlar belə tələlərə düşməsinlər.

Bunlardan əlavə, mümkündür bir qız və ya oğlan öz gələcək yoldaşının ali təhsilli olmasını istəsin, amma başqa birisi buna əhəmiyyət verməsin. Mən müsbət meyarların məhdud olmadığından bir misal çəkdim. Yaxud məsələn, biri ölkənin filan bölgəsindəndir, həyat yoldaşının da mütləq o bölgədən olmasını istəyir. Yəni yol açıqdır. Bəzilərinin ürəyi istəyir ki, yoldaşları mütləq

Allah yolunda fədakarlıq etmiş, zəhmət çəkmiş insanlardan, müharibə əlillərindən, yaxud şəhid ailələrindən olsun və s. Lakin bəziləri bunu öz meyarları bilmirlər. Mən ona görə müsbət meyar göstərmək istəmirəm ki, bu, onun məhdud olması kimi başa düşülməsin. Yalnız mənfi sərhədləri göstərmək istədim. Biz əlbəttə, öz övladlarımızda daha çox bu məsələlərə diqqət yetirmişik.¹

78. “Ey atalar, ey analar, cavanları evləndirməyə tələsin, şah dövrünün meyarlarından çəkinin!”

Ola bilsin deyəsiniz ki, indi məhərrəm ayıdır. Amma təmtəraqdan, israfçılıqdan və digər yanlış elementlərdən uzaq olan İslam nikahı məhərrəm və qeyri-məhərrəm tanımır. Belə nikah həmişə mübarəkdir.

Ey cavanlar, ailə qurmağa tələsin. Ey ata və analar, ailə qurmağa hazır olan oğul və qızlarınızı evləndirin. Bu qədər çətin şərtlər qoymayın. Ey qız ataları, qızlarınızı pullu, kübar, vəzifəli və adlı-sanlı kürəkənlər üçün saxlamayın. Əgər bir cavan mömin, müsəlmandırsa, oğlan və qız hər ikisi müsəlman, eyni səviyyəlidirlərsə və nikah işləri hazırdırsa, onları evləndirin. Onların nikah yolunun qarşısında bu qədər maneələr yaratmayın. Ey oğul ataları, xüsusən də oğul anaları və ey kürəkən olmaq istəyən oğlanlar, nikah zamanı İslam meyarlarına diqqət yetirin. Həmişə gözəllik arxasınca getməyin. Nə qədər gözəl olmayan çöhrələr var ki, gözəl ürəklər üzərindədirlər. Gözəl olmadıqları üçün evdə qalmağa məhkum olan qızların nə günahı var?! Niyə bəziləri bu qədər zülm edirlər? Niyə İslam dəyərlərini görməzliyə vururlar? Nə

¹ Böyük Rəhbərin iranlı və xarici qadınlarla sual-cavab məclisindəki çıxışından: 11 oktyabr 1998.

üçün yaş və görkəm onlar üçün bu qədər təyinedicidir? Niyə bir qədər yaşlı olan, yaxud çox da gözəl olmayan mömin qızlar nikah nemətindən, ailə və uşaq tərbiyə etməkdən məhrum olmalıdırlar? Belə pak qadınlardan tərbiyə alan övladın xoş halına! Xoş o kişinin halına ki, evində belə bir pak və müqəddəs xanımı var! Şah dövrünün meyarlarını özünüzdən kənarlaşdırın. Atalar, analar, nikah məsələsində Allahdan qorxun. Quran bizə bu qədər deyir, İslam bizə bu qədər deyir ki, mehri ağırlaşdırmayın, ağır cehizlər dalınca getməyin, ad-san və vəzifə dalınca qaçmayın. Müsəlman oğlanın və müsəlman qızın hər ikisi dini görüşə sahib, hər ikisində mömin ürəyi... Bunlar bir-biri ilə eynidirlər. Qoyun müştərək həyatlarını başlasınlar! Bu məsələ haqqında mənə nə qədər müraciətlər olur! Cavanlar, oğlan və qızlar şikayət edib yola gəlməyən ailələrinin əlindən gileylənirlər; xüsusən də, bəzi qızlar ata və analarından. Mən bu müqəddəs zamanda, bu müqəddəs mövzu barəsində, bu böyük izdihamın qarşısında, cümə namazı xütbəsində xahiş edirəm ki, Allahın hökmünə qayıdın. Allahın sözünə dəyər verin.¹

79. Nə üçün ağır mehlər?

Biz öz ləyaqətimizi sübut etməliyik. Məgər demirikmi o həzrətin (Fatimeyi-Zəhranın (s)) cehizi elə sadə idi ki, insan onları eşidəndə gözü yaşarır?! Məgər demirikmi o böyük xanım, dünya üçün və dünyanın bər-bəzəyi üçün heç bir dəyər tanımırdı?! Məgər günbəgün təmtərağı, zadəganlığı, bər-bəzəyi və həyatın puç ünsürlərini artırmalı və qızlarımızın mehrini çoxaltmalıyıq? Qabaqlar

¹ Böyük Rəhbərin cümə namazı xütbəsindəki çıxışından: 28 noyabr 1980.

bəziləri nikah mehrini bu qədər artırıdıda biz zarafatla deyirdik sən bu qədər qızıl qoymaq istəyirsənsə, birdəfəlik de ki, 72 qızıl. Amma indi görürük ki, 72 nədir, çox yüksək mehlər həqiqətə çevrilmişdir. Doğrudan, nə olub? Siz qız atası iddia edə bilərsinizmi ki, Fatimənin (s) atasının ardıcılısınız? Belə olmaz! Biz bu vəziyyətimiz haqqında düşünməliyik.¹

¹ Böyük Rəhbərin Fatimeyi-Zəhranın (s) doğum günü münasibəti ilə Əhli-beyt məddahlarının görüşündəki çıxışından: 26 dekabr 1991.

Əlavə 1

Amerikada uşaqlara qarşı qayğısızlığın günbəgün artması

Karneqi Korporasiyası¹

Biz bu gün bütün Amerikada sakit bir böhranın əlamətlərini müşahidə etməkdəyik. Üç yaşına qədərki uşaqlar və onların ailələri çoxlu problemlərlə qarşı-qarşıya dirlar və bu təəssüfedicə vəziyyət günbəgün ağırlaşır. Bu şəraitdə uşaqların ah-naləsini eşitməkdən əlavə, övladlarının tibbi və ictimai baxımdan qayğıları üçün lazımı şəraiti təmin etməkdə valideynlərin acizliyini və mövcud durumdan davamlı şikayətlərini də müşahidə edirik. Əlbəttə, azyaşlı uşaqlar müqəssir deyillər, onlar cinayət törətməmiş, uyuşdurucu maddələrdən istifadə etməmiş və məktəbdən ixrac olunmamışlar.

Biz bu gün cəmiyyətimizdə uşaqların münasib inkişafına, onların valideynlərinin tərbiyəvi və iqtisadi ehtiyaclarına və həyata keçməyən istəklərinə diqqət yetirmirik. Siyasətçilərmiz çox nadir hallarda bu sahədə hansısa addım atırlar və beləliklə, azyaşlı uşaqlara və onların valideynlərinə aid problemlər cəmiyyətdə sakit böhran şəklində davam edir.

Azyaşlı uşaqların və onların ailələrinin vəziyyətini yenidən yada salın. 1993-cü ildə Amerikanın təhsil üzrə milli işçi qrupu rəsmən yaydı ki, Birləşmiş Ştatların körpə və azyaşlı uşaqlarının təxminən yarısı öz həyatlarını yeni bir problemlə başlayırlar və böyüyüb inkişaf etmək üçün

¹ Carnegie corporation.

lazımı qayğı görmürlər. Ümumilikdə, bizim cəmiyyətimizin üç yaşa qədərki uşaqlarının çoxu aşağıdakı təhlükəli amillərin biri və yaxud bir neçəsi ilə üz-üzədirlər:

1. Valideyn tərəfdən yetərli qayğının olmaması;

Əksəriyyəti yeniyetmə olan amerikalı hamilə qadınların təqribən dördə biri qayğısızlıqdan, yaxud qayğının azlığından əziyyət çəkirlər. Bu hamiləliklərin çoxu istənilmədən baş verir. Dünyanın sənaye ölkələri arasında Birləşmiş Ştatlar istənilməyən hamiləliklərə görə ilk yerlərdən birini tutur. Hamiləlik qabaqcadan planlaşdırılmış şəkildə olmasa, yaxud ana və övlad lazımı qayğı görməsələr, körpənin az çəki və əqli, fiziki və rəftarda olan problemlərlə doğulmaq riski olduqca yüksək olacaqdır.

2. Bir-birindən ayrı yaşayan valideynlər;

Talağın çoxluğu, ailələrin təkvalideynli olması, ailənin və cəmiyyətin qayğılarının azlığı övlad tərbiyəsi zamanı valideyni tənhalıq hissi ilə qarşı-qarşıya qoymuşdur.

3. Uşaqlara göstərilən qayğının azlığı;

Amerikalı anaların yarısından çoxu öz uşağının birinci doğum ilində iş yerlərinə qayıdırlar. Belə anaların azyaşlı uşaqlarının əksəriyyəti hər həftənin ən azı otuz beş saatını, uşaq saxlamaq üçün kifayət qədər imkanlara malik olmayan mərkəzlərdə və uşaq bağçalarında keçirirlər.

4. Kəsiblik;

Üç yaşına çatmayan uşaqılı ailələrin dörddə biri kasıb şəraitdə yaşayırlar. Bu ailələrin əksəriyyəti təkvalideynli olub, adətən ananın himayəsində yaşayırlar. Yenə də onların əksəriyyəti təhlükəsizlik baxımından münasib olmayan mənzil və mərkəzlərdə sakindirlər, tibbi müəssisələrdən və ailələrə xidmətlə məşğul olan mərkəzlərdən uzaq yaşayırlar.

5. Övladlara qarşı diqqətsizlik.

Amerikalı körpə və uşaqların yalnız yarısı mütəmadi olaraq valideynlərinin nağıl danışmasını eşidirlər. Valideynlərin çoxu övladlarının zehni inkişafına yetərinə diqqət göstərmirlər. Müəllimlərin bildirdiyinə görə, uşaq bağçasına gələn hər üç uşaqdan biri qavrayış cəhətindən lazımi səviyyədə olmur. Bütün bunlar övladların sağlam böyüməsindən əlavə, xalqımızın sərvətlərini də təhdid edən böhrana çevrilmişdir.

Uşaqların ilk üçillik həyatının əhəmiyyəti

Uşaq həyatının ilk üç ili çox əhəmiyyətli başlanğıc hesab olunur. Bu dövrdə uşaqlar ailənin və valideynlərin xüsusi qayğısına ehtiyaclıdırlar. Valideyn və ekspertlər uzun illər öncə belə nəticəyə gəlmişlər ki, uşağın ilk üç ildə öyrəndikləri onun yeniyetməlik və hətta cavanlıq dövründəki müvəffəqiyyətinin təməli sayılır. Heç şübhəsiz, valideynlərin qayğısı altında və mühitin hərtərəfli nəzarəti ilə böyüyən uşaqlar, valideyn diqqətindən məhrum olub, qeyri-münasib mühitlərdə böyüyən uşaqlarla müqayisədə daha yaxşı qavrayış qabiliyyətinə malikdirlər. Son elmi nailiyyətlər bunları təsdiqləyir. Tədqiqatçılar yeni və güclü təhsil imkanlarından, xüsusən də uşaqların beyninin şəklinin çəkilməsindən istifadə edərək onların beyin inkişafını daha artıq diqqətlə öyrənmə bilmişlər. Bu tədqiqatların səmərəsi olan beş önəmli məsələ uşaqların valideyninə öyrədilməli və bununla da onların sağlam həyata başlamaları üçün lazım olan mühitin yaradılmasına kömək göstərilməlidir:

1. Uşağın təvəllüddən öncə və həyatının birinci ilindəki beyin inkişafı bizim əvvəllər bildiyimizdən daha sürətli və daha genişdir;
2. Uşaq beyninin inkişafı yaşadığı mühitin təsirlərinə sıx bağlıdır;
3. İlk mühitlərin təsiri uzun illər uşağın beyin inkişafında təsirli olur;

4. Mühitin təsirləri təkcə beyin hüceyrələrinin və onların arasındakı əlaqələrin sayında yox, hətta bu əlaqələrin növündə də öz təsirini buraxır;

5. Yeni tibbi dəlillərə görə, uşaq ömrünün əvvəllərindəki stresslər onun beyin fəaliyyətlərinə mənfi təsir göstərir.

Bu risklər keçmişdəkindən daha aydın görünür. Münasib olmayan bir mühit uşaq beyinin funksiyasını və onun ümumi inkişafını təhlükə altına ala bilər. Nəticədə uşaq fiziki rəftar və düşüncə baxımından problemlər toplusu qarşısında daha artıq təhlükəyə düşür. Bəzən onun təsirlərini aradan qaldırmaq mümkün olmur. Amma bunun müqabilində, uşağın düzgün inkişafı üçün yaranan şərait də çox önəmli ola bilər. Həyatın əvvəllərindəki yaxşı başlanğıc qavrayışın güclənməsinə və yuxarıda deyilən mənfi təsirlərin qarşısını almaqda yardımçı olur. Əlbəttə, beyin inkişafı uşaqların inkişafına təsir göstərən və onların gələcəkdəki təhsil uğurlarına təminat verən amillərin yalnız biridir. Düzgün qidalanmaq, qayğıkeş ailə tərbiyəsi və sair bu kimi faktorlar kompleksi daha yaxşı nəticələr əldə etmək üçün kömək göstərir. Tədqiqatçılar bu faktorları aşağıdakı üç ümumi qrupa bölürlər:

1. Körpənin vəziyyətilə bağlı valideynə aid olan amillər, məsələn doğuş zamanı körpənin münasib çəkiddə olması və s.;

2. Övladın tərbiyəsində etimadlı olan bir, yaxud iki böyüyün iştirakı olan ailədəki düzgün nəzarət, uşağın inkişafına və tərbiyəsinə kömək göstərəcək;

3. İctimai himayələr, məsələn təhlükəsiz və vətəndaş hüquqlarının riayət olunduğu bir cəmiyyətdə yaşamaq və s.

Bu amillər toplusu uşaqların inkişafının istiqamətləndirilməsində mühüm rol oynayır. Onlar ailənin iqtisadi səviyyəsi, ailədaxili münasibətlər, valideynin və uşağın düzgün qidalanması və sair bu kimi amillərlə birgə uşaqların düşüncə və fiziki inkişafına münasib şərait yaradacaq.

Amerika ailələrində ciddi dəyişikliklərin meydana gəlməsi

Son onilliklərdə Amerika ciddi dəyişiklikləri sınaqdan keçirib. Bunlar körpəli və uşaqly ailələrdə sakit bir böhranın yaranmasına səbəb olub. Bu böhranı yaranan amillərdən söhbət edərkən adətən iki məsələ önə çəkilir: Dəyərlərin dəyişilməsi və günbəgün artan iqtisadi təzyiqlərin Amerika ailələrinə təsirləri. Valideynlər sürəkli olaraq işdən və ailə həyatından yaranan ikitərəfli təzyiqləri hiss edirlər. Amerika ailələrinin həyatındakı bu sıxıntıların yaranmasına aşağıdakı dörd açar amil bəis olub:

1. İşləyən analar; Valideynlər məişət xərclərini təmin etmək məqsədilə qazanc əldə etməyə daha artıq vaxt ayırmaq istəyirlər. Bu səbəbdən, özlərindən qabaqkı nəslin valideynləri ilə müqayisədə övladlarına daha az vaxt ayırırlar. Bu məsələ əsasən, anaların işləməsinə səbəb olan iqtisadi ehtiyaclardan doğur. Yetmişinci illərdə evdən bayırda işləyən analar az idi, amma indi onların yarısı işləyir. Valideynlərin çoxu etiraf edirlər ki, ailədə az olduqlarından, rahatlıq hiss etməirlər. Bu, onların valideynlik vəzifələrini düzgün yerinə yetirmək bacarığını itirmələrinə səbəb olur. Vaxtın azlığı analarda çoxlu stresslər yaradır, çünki onlar adətən, özlərinin ikinci iş

növbələrində evdə olur və yalnız bu zaman ailə işlərini yerinə yetirir və övladlarına baxırlar.

Ailədən xəbərsiz halda iş yerlərində çalışan anaların çoxluğundan və onların uşaqlarını saxlayan mərkəzlərin keyfiyyətinin aşağı olmasından törəyən problemlər bir “iztirab” həddindədir. İki geniş və çoxcəhətli araşdırma nəticəsində məlum oldu ki, Amerika evlərinin və uşaq bağçalarının çoxunda, uşaqların saxlanması və inkişafı vəziyyəti uşaq və körpələrin inkişafına mənfi təsir göstərəcək həddə aşağı səviyyədədir. Bu bağçalarda lazımı xidmətin göstərilməməsi təkcə uşaqların inkişafında yox, həm də valideynlərin, xüsusən də anaların iztiraba və təşvişə düşmələrində rol oynayır.

2. Təkvalideynli ailələrin artması;

Amerika ailələri üçün heç bir amil təkvalideynli ailələrin günbəgün artması qədər nığaranlıq doğurmur. 1950-ci ilə nisbətən belə ailələrdə böyüyən uşaqlar üç dəfə artmışdır. Bu artımın əsas səbəbi kimi iki məsələyə toxunmaq olar: Boşanmanın çoxalması və ailədən kənarda doğulan uşaqların sayının on dəfə artması.

Bu gün Birləşmiş Ştatlarda hər dörd uşaqdan biri təkvalideynli ailədə yaşayır. Təkvalideynli ailələrin çoxu yeniyetməlik dövründəki hamiləlikdən yaranmışdır. Amerikada hər il bir milyondan artıq yeniyetmə qız hamilə olur və bunların yarısı uşağın doğulması ilə nəticələnir.

Sakit böhran statistik rəqəmlərdə

Statistikalar göstərir ki, üç yaşına çatmayan 12 milyon amerikalı uşağın heyətləndirici bir qismi özlərinin sağlamlığı və inkişafı yolunda bir və ya bir neçə problem səbəbindən əziyyət çəkirlər. İndi ailə sistemindəki statistikalara nəzər salaq:

1960-cı ildə Birləşmiş Ştatlarda doğuşun 5 faizi ailə qurmamış analara məxsus idi. 1988-ci ildə isə bu rəqəm 26 faizə çatdı;

Hər il bir milyon yeniyyətə qız hamilə olur;

Talaq göstəricisi günbəgün artmaqdadır. 1960-cı ildə hər il uşaqların 1 faizdən azı valideynlərinin ayrılmasını müşahidə edirdilər. 1986-cı ildə bu rəqəm iki dəfə artdı. 1993-cü ildə isə bütün uşaqların yarısı valideynlərinin boşanmasını görür və orta hesabla öz uşaqlıq və yeniyyətlik dövlərinin beş ilini təkvalideynli ailələrdə keçirirdilər;

Fiziki zorun hər üç qurbanından biri uşaqdır.

Uşaqlara qarşı diqqətsizlikdən doğan xərclər

Amerikada vergi verənlər hər il müalicə məqsədilə, profilaktik tədbirlərə nisbətən daha artıq xərc çəkirlər. 1985-1990-cı illərdə Amerikanın yeniyyətə qızlarının hamiləliyinə 120 milyard dollar xərclənmişdir. Əgər bu qızlar 20 yaşdan sonra hamilə olsaydılar, 48 milyard dollar qənaət olunardı. Uşaqlı qızların 46 faizi 4 il dövlət yardımları ilə təmin olunurlar. Bu xidmət ailə qurmadan

uşaq sahibi olan qızların 73 faizinə də göstərilir. 1991-ci ildə dövlət tərəfindən ailələrə göstərilən yardımların federal xərcləri 20 milyard dollar, hamiləlik dövründəki spirtli içkilərin istifadəsindən doğan sindromların müalicəsi məqsədilə çəkilən xərclər isə təqribən 74,6 milyon dollar olmuşdur.

www.carnegie.org

Əlavə 2

Ailə böhran içində

Doktor Ceyms Dobsonla müsahibə

Uzun müddətdir ki, ənənəvi ailə qurumu ciddi böhran qarşısındadır. Amerikada son siyahıyaalmadakı rəqəmlər ailələrin vəziyyətinin nə qədər ağır olduğunu göstərdi. Həyəcan təbli çalan bu nəticələrə görə, nikah bağlamadan bir yerdə yaşayan kişi və qadınların qurduğu ailəyəbənzər mərkəzlər son 20 ildə 72 faiz artmışdır. Həmçinin təkə ananın, yaxud atanın idarə etdiyi ailələrin sayı 25 və 62 faiz artımı göstərir. İlk dəfə olaraq ənənəvi ailələrin sayı bütün ailələrin 25 faizindən də azalmışdır. Bu gün körpələrin 33 faizi ailə qurmamış analara məxsusdur. Halbuki bu rəqəm 1940-cı ildə yalnız 3,8 faiz idi. Digər tədqiqatlar göstərir ki, 1960-1998-ci illər arasındakı 38 illik dövrdə rəsmi nikahı olmayan, lakin bir evdə yaşayan kişi və qadınlar 1000 faiz artmışdır.

Homoseksualların qurduğu ailələr dəhşətli dərəcədə çoxalıb, digər tərəfdən, biz həyatlarının üçüncü və dördüncü onilliyində ailə qurmayan qadınların sayının sürətli artımı ilə rastlaşırıq. Onlar tək halda övlad dünyaya gətirib böyütməyi arzulayırlar. Bu müsahibədə Doktor Ceyms Dobsonla belə yeni tendensiyalara qarşı tutmalı olduğumuz mövqe və bu prosesin qarşısını almaq üçün lazım olan işlər barəsində söhbət edilmişdir.

-Sizcə uşaqların dindar olmasında ailənin nə kimi rolu var?

-Klassik ailələr din təlimlərini yaymaqda indiyədək ən təsirli vasitə olmuşlar. Möminlərin böyük əksəriyyəti

uşaqlıqdan dindar olmuş və bu seçim onların valideynlərinin təsirindən meydana gəlmişdir. Hər hansı səbəb üzündən ailə ocağının məhv olması gələcək nəsillərin dinə olan iman və etiqadlarını da təhlükə altına salacaqdır. Bu gün Qərbi Avropada və digər dinsiz ölkələrdə bu hadisə baş verib. İctimai fikir tədqiqatçılarından olan Corc Barna düşünür ki, əgər bir qız və ya oğlan on dörd yaşına qədər məsihilik dini ilə tanış olmasa, 14-18 yaşlarında onun məsihiliyə iman gətirməsi ehtimalı yalnız 4 faiz olacaq. Belə insanın qalan ömründə həzrət Məsihin dininə inanması ehtimalı isə yalnız 6 faizdir. Bu rəqəm inkaredilməz bir həqiqəti bəyan edir: Ailələr dinin yayılmasında həyati rol ifa edirlər.

Biz inkar edə bilmərik ki, ata və anaya sahib olan ənənəvi ailələr uşaqlar üçün ən sağlam mühitdir. Belə ailələr bizi birbaşa yenilməz cəmiyyətə sarı aparır.

-Əgər siz ailəyə ən çox zərər vuran bir amilin adını çəkmək istəsəniz, hansını seçərsiniz?

-Məncə ən mühüm ailə həyati sıxıntılardan və onun yorğunluqlarından yaranan qlobal şəraitdir: ailə üzvlərini yoran və bezdirən şərait. Bugünkü ailələrin uşaqlarından çoxunun evlənmək və ailə qurmaq üçün demək olar ki, heç bir pulları yoxdur.

Bizim hal-hazırkı cəmiyyətimizin oğlan və qızlarının 59 faizi hər gün axşamüstü evlərinə qayıtdıqda, evdə heç kim olmur. Belə bir şəraitdə hər bir hadisə baş verə bilər. Bizim övladlarımızın çoxu davamlı olaraq onları sıxan pərişan bir dünya tələsinə düşmüşlər. Məncə uşağın inkişaf dövründə valideynləri işləyən ailələrdə elə stress yaranır ki, bu, onların arasındakı münasibətlərin qırılmasına səbəb olur. Belə şəraitin nəticəsində uşaqların çoxu ömürlərinin qalan illərini məhrum vəziyyətdə

keçirməli olurlar. Əgər belə yaşayış tərzindən çəkinmək üçün qlobal addımlar atılsa, bunun ailələrə, boşanmanın azalması və ailədaxili münasibətlərin normallaşması kimi çox böyük müsbət təsirləri olacaq. Bu zaman uşaqların gözlədiyi vəziyyəti - daha artıq rifahı və onlarla digər müsbət təsiri də təsəvvür etmək olar.

Biz indiyədək bu məqsədə çatmaq üçün heç bir addım atmamışıq. Amma mən ümidvaram ki, xalqın böyük bir hissəsi bu qapını-o qapını möhkəm döymək kabusundan qurtulub desinlər: “Bizim indiki yaşayış tərzimiz axmaq tərzdir. Biz uşaqlarımızın tərbiyəsi üçün daha yaxşı yol seçməli və indiki həyat şəraitimizi dəyişdirmək üçün bir qədər fədakarlıq göstərməliyik”.

www.fotf.ca/familyfacts

Əlavə 3

1960-1970-ci illərdəki yeniliklərin Amerikada ailə strukturuna təsiri

Megan Uilyamson¹

1960-1970-ci illər Birləşmiş Ştatlarda ailə strukturunun əsaslı dəyişiklikləri ilə yadda qaldı. Bu zaman qadınlar günü-gündən özlərinin ailədəki ənənəvi evdar xanım rollarından imtina edib, iqtisadi zərurətlər olmadan muzzdlu işçi qüvvəsinə çevrilməyə başladılar. Onlar əvvəllər yalnız kişilərə məxsus olan çoxlu işləri öz özlərinə açıq görüb bu fürsətdən maksimum yararlandılar. İşçi qadınların artması ilə Birləşmiş Ştatlarda hamiləlik ciddi surətdə azaldı, boşanma artmağa başladı.

60-70-ci illərin bu özəl səciyyələri Birləşmiş Ştatların ailə strukturuna çoxlu təsir bağışladı. Ənənəvi olaraq qadınlar ailədə birinci tərbiyəçilər idilər və kişilər tək-cə evdən bayırda işləyib yaşayış xərclərini təmin edirdilər. Sözügedən 20 ildə qadınların çoxunun işə başlaması ailə üzlərinin funksiyasını çox dəhşətli dərəcədə dəyişdirdi. Ananın bütün günü, yaxud günün yarısını evdən bayırda keçirdiyindən, atalar və övladlar həftə boyu özlərinin ailədəki rollarını dəyişməyə məcbur olurdular.

Qadınların çoxunun iqtisadi zərurətlər olmadan işləməyə başlamasına rəğmən, bu ictimai dalğanın digər səbəbləri də vardı. Onun əsas səbəblərindən biri bu idi ki, bütün nəsillər və müxtəlif cinsiyyətlər, xüsusən də qadınlar arasında qadınların ailədəki ənənəvi rolu müdafiə

¹ Megan Williamson – yazıçı və sosioloq.

edilmirdi. Ananın işləməsinin uşaqlara və ana-uşaq münasibətlərinə zərərli olması inamının lazımı həddə müdafiə olunmaması səbəb oldu ki, uşaqları böyüdən yeganə insan kimi qadınların üzərinə düşən əziyyətlərin bir hissəsi götürülsün və qadınlar bayırda işləyə-işləyə də yaxşı ana ola bilmələrini güman etsinlər. Feminist görüşləri ilə uzlaşan bu dəyişikliklər Birləşmiş Ştatlar əhalisinin çoxlu qrupları arasında yayıldı və ailədə ciddi struktur dəyişikliklərinə səbəb oldu.

Uşaq tərbiyəsi sistemində dəyişikliklər

1980-ci illərdə təkvalideynli ailələrin artması ilə uşaq saxlamaq sahəsində əsaslı dəyişikliklər yarandı. Bu illər valideynlərin çox vaxt evdən bayırda olmağına və nəticədə uşaq bağçası institutunun inkişafına şahiddir. Ailədəki bu dəyişikliklərin səbəbi ayrılmağın və boşanmanın çoxalması, anaların işləməsinin çoxalması və hamiləliyin azalması idi. Bu üç amili nəzərə alaraq, valideynlərin çoxu üçün uşaqlarını saxlamağa münasib adam tapmaq böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Bu adam onların görə bilmədikləri işi görməli idi. Buna iqtisadi imkanı çatmayan əksər valideynlər isə öz övladlarını evdən bayırdakı uşaqsaxlama müəssisələrinə, yaxud gün boyu evdə olan xidmətçilərə tapşırdılar. Hər halda, bütün valideynlərin buna imkanı çatmırdı, xüsusən də ailəni idarə etmək vəzifəsini daşıyan yalqız analar belə idilər. Bu anaların əksəriyyətinin uşaqları saxlayacaq qohum və tanışları da yox idi. Buna görə də, onlar ya uşaqlarını böyük övladlarına tapşırdılar, ya da evdə tək qoydular. Uşaqlar adətən məktəb vaxtlarının bitməsindən analarının iş

vaxtlarının bitməsinə qədərki vaxtda da evdə tək olurdular. Belə uşaqları bu gün “kilidlənmiş qapıların uşaqları” adlandırırlar. Onlar hər gün bir neçə saat evdə tək qalırdılar, onlara nəzarət edəcək heç bir insan yox idi.

Övlad tərbiyəsindəki bu dəyişikliklər gələcək nəsillərin tərbiyəsi fonunda, Birləşmiş Ştatların gələcəyinə böyük ictimai təsirlər qoyur. Ən çox iqtisadi problemlərə və ya böyüklərin vaxtının azlığına görə, uşaqlar ayrılmasına tapşırırlar: bəziləri məktəblərə, bəziləri də uşaq bağçalarına. Bu proses Birləşmiş Ştatlarda ictimai hissin azalmasına və fərdiyyətçilik meyllərinin artmasına səbəb olur.

www.Lclak.edu

Əlavə 4

Sənaye ölkələrində nikahın azalması

Deyvid Olsonla¹ müsahibə

-Sizcə Amerikada nikahın vəziyyəti necədir?

-Məncə Amerikada nikah məsələsi bir növ böhran yaşayır. Ər-arvadlar bir-birlərilə yaxşı münasibətdə olmaq istəyirlər, amma bunun yolunu bilmirlər. Dövrün, “nikahsız birgə yaşayış” adlı yeni məsələsinə güvənərək, çoxları deyirlər ki, bizim evlənmək fikrimiz yoxdur, yaxud gec ailə quracağıq. Əgər ayrılmış olsalar deyirlər çox güman ki, biz bir də ailə qurmayacağıq. Güman ki, insanlar bir-biriləri ilə yaxın münasibətdə olmaq istəyirlər, amma özlərinə uyğun həyat yoldaşı seçməyi bacarmırlar. Digər tərəfdən, öz üzərlərinə heç bir məsuliyyət də götürmək istəmirlər.

-Yəqin ki, bu problem təkcə Birləşmiş Ştatlara aid deyil, dünyanın başqa ölkələrində də uyğun vəziyyət mövcuddurmu?

-Nümunələr göstərir ki, cəmiyyətlər nə qədər çox sənayeləşmişsə, yaxud başqa sözlə desək, qarbləşmişsə, orada boşanma bir o qədər artmışdır. İyirmi il bundan öncə Yaponiyada boşanma çox az olurdu, amma bizim bugünkü cəmiyyətimizə yaxınlaşdıqca və bu oxşarlıq artdıqca, onun statistikasısı da yüksəlmişdir. Beş il bundan əvvəl Çində boşanma hiss olunmaz bir fenomen idi. Amma bu qısa müddət ərzində boşanmanın sayı və Pekində nikahsız

¹ David H. Olson – Minosta universitetində ictimai elmlər müəllimi və ABŞ-da ailə məsələləri üzrə mütəxəssislərdən biri.

birgəyaşayışlar ciddi surətdə artmışdır. Çin cəmiyyətinə də baxdıqda görürük ki, onlar da Qərbin kapital mərkəzli sisteminə sarı hərəkət edirlər.

-İki dünya müharibəsi əsrin ən böyük hadisələrindən olmuşdur. Bu hadisələrin, müharibələrin nikahın zəifləməsinə və boşanmanın çoxalmasına özəl təsiri olubmu?

-Heç şübhəsiz. Məncə boşanmanın ən böyük inkişafı ikinci dünya müharibəsindən sonra baş verdi. Qadınların çoxu müharibədən sonrakı yeni şəraitdə işləməyə başladılar. İş saatlarının bitməsindən və yoldaşlarının evə qayıtmasından sonra keçmiş münasibətlər öz yerini çox süst və zəif əlaqələrə verdi. Belə bir şəraitdə qadınların başqa böyük bir qismi münasib həyat yoldaşı tapmaq üçün boşanmaya üz tutdular.

Bugünkü cəmiyyətdə o dövrdən fərqli bir şəraiti müşahidə edirik. Cəmiyyəti boşanmağa sövq edən ən böyük məsələ yeni həyatın stressləri və tələskənliyidir. Bu həyatda hər şey güclü surətdə sürətlənib. İşdə sürət cəmiyyət üzvlərinin hər birinin düçar olduğu zərurətə çevrilib. İnsanlar tənhalıq, başqa sözlə desək, başağrısı olmayan xəlvət bir yer tapana qədər bir-birləri ilə mübarizə aparırlar.

-Sizcə ailə qurmaq İlahi bir adətdirmi?

-Müqəddəs kitaba müraciət etdikdə Adəm və Həvvanı ilk ər-arvad kimi görürük. Maraqlıdır ki, həyat yalnız bir cütlüklə başlayıb, məsələn yeddi cütlüklə yox. Müqəddəs kitabın müxtəlif yerlərində ər-arvad barədə məsələlər bəyan olunmuşdur. Qadın və kişinin bir cütlük formasında olan yaşayışı tarix boyu mövcud olmuşdur.

-Bu gün çoxları nikahsız birgə yaşayışdan məmnundurlar. Siz nə üçün nikah üzərində bu qədər

təkid göstərirsiniz? Sizcə nikah ilə yaşayış belə yaşayış tərzindən üstündür?

-Bu məsələdə maraqlı bir məqam var. Uzun müddət belə yaşayış tərzini təcrübə edib və sonra bir-birilə nikahlı ailə quranların özləri də etiraf edirlər ki, onların nikahdan sonrakı münasibətləri qabaqkıdan fərqlənmişdir. Bəli, fərqlənmişdir, çünki ailə həyatında bir-birindən istədikləri və gözlədikləri başqa vəziyyətlərdə olduğundan fərqli olmuşdur.

Təəssüf ki, təqribən iyirmi il bundan qabaq ər-arvadlar valideynlərinin və cəmiyyətlərinin dəyər sisteminin əleyhinə geniş etirazlar göstərdilər. Amma nəticə nə oldu? Cəmiyyətdə “nikahsız birgə yaşayış” adlanan bu yaşayış tərzinə icazədən başqa bir şeyləmi nəticələndi? Bu gün modern cəmiyyətlərdə xalq daha ata və analarının həyatından, yaxud dinin rolundan heç bir əsər-əlamət görmürlər. Buna görə də müştərək həyatlarını davam etdirməyə ehtiyac duymurlar.

Nikah məsələsinin başqa bir cəhəti cinsi münasibətlərə qayıdır. Bugünkü şərait elədir ki, insanlar müştərək həyatdan belə bir şey ummurlar. Onlar cəmiyyətdə bu ehtiyaclarını asanlıqla təmin edə bilirlər. Bu səbəbdən, müştərək həyatdan xaric cinsi ehtiyaclarını doyurmaqla nikah məsələsinə dair məsuliyyət hiss etmirlər. Ümumiyyətlə, cinsi özbaşınalıq və nikahsız birgə yaşayışın adət halına çevrilməsi xalqı həddən artıq maraqqüdən və ailəvi münasibətlərin dəyərlərinə laqeyd etmişdir.

-Belə bir vəziyyətin formalaşmasının ailələrə və övladların tərbiyəsinə nə kimi təsirləri vardır?

-Məncə bu münasibətlər süst olduğu kimi də qalacaqdır. Hətta əgər bir evdə yaşayan bu kişi və qadın

övlad sahibi olsa da, ciddi dəyişiklik görünməyəcək. Normal nikahın ailələrə bəxş etdiyi, sıx münasibətlər və kişi və qadını hər bir halda bir-biri ilə yanaşı edən şövqdür. Bu növ nikahın başqa bir problemi budur ki, bu insanların bəziləri uzun illər boyu ayrılıqları ilə də bir evdə yaşamışlar. Onlar öz-özlərinə deyirlər ki, əgər bu da yaxşı olmasa, başqa birisini seçəcəyəm. Bu, eynilə bir müştərinin bazardakı təsəvvürlərinə bənzəyir: əgər bu mal yaxşı olmasa, başqasını alacağam. Digər bir tərəfdən, bilmək lazımdır ki, övladlar hər bir ailədə dincliyə və asayişə ehtiyaclıdirlar. Lakin nikahlı ailələrin azalması ilə biz çoxlu ictimai problemlərin şahidi oluruq.

-Belə olan halda növbəti onillik üçün proqnozunuz nədir?

-Aydındır ki, bizim uşaqlarımız çoxlu problemlərlə rastlaşacaqlar və təbii ki, insanların çoxu nikahı gecikdirəcəklər. Çoxları deyəcəklər ki, biz öz valideynlərimiz, yaxud valideyn olan dost və qohumlarımız kimi boşanmağı təcrübə etmək istəmirik. Yaxşısı budur deyək ki, onlar nə edəcəklərini bilməyəcəklər. Çünki cəmiyyətdə onlara təqdim ediləcək münasib model qalmayacaq.

-Bəzi mütəxəssislər bu gün nikahın sonunu proqnoz edirlər. Siz bu nəzəriyyə ilə razısınız mı?

-Bu barədə kütləvi informasiya vasitələri və cəmiyyət tərəfindən çox güclü təzyiqlərlə rastlaşırıq. Ümidvaram ki, belə cəmiyyətlərdə nikah davam etdirilsin. Baxmayaraq ki, mövcud vəziyyəti müşahidə edərkən bu ümidvarlığa da bədbin yanaşmamaq olmur. Biz, yəni Qərb cəmiyyəti hər bir sahədə bir müştəri tipli cəmiyyətə çevirilmişik, hər bir şeyə satış malı kimi baxırıq. Nikaha baxışımız da belədir.

www.visino.org

Əlavə 5

Qadınlar - media zorunun qurbanları

“Media Skop” qrupu

ABŞ humanitar xidmətlər idarəsi zoru son on ildə qadınların ən əsas problemi kimi elan etmişdir. Yeni tədqiqatlar da uyğun böhranın artmasından xəbər verir. Aşağıda göstərilən statistikalar bu məsələnin müxtəlif cəhətlərini daha yaxşı aydınlaşdırır:

1. Amerika cəmiyyəti daxilində zorakılıq, amerikalı qadınlara zərbə vuran ən aydın və ən ümdə amildir. Kobud təcavüzlərin, cinayətkar zorakılıqlarının, qətl və qarətlərin günbəgün artması onun nümunələrindəndir;

2. Hər yeddi amerikalı qadınlardan biri həyatı boyu təcavüzə məruz qalır;

3. Hər iki dəqiqədə bir amerikalı qadına təcavüz olunur;

4. Hər doqquz saniyədə bir amerikalı qadın fiziki xəsarət görür;

5. Əldə olan məlumatlara əsasən, Amerika qadınlarının üçdə biri həyatının hansısa dönəmində həyat yoldaşı, yaxud oğlan dostları tərəfindən fiziki xəsarət görüb, yaxud cinsi cəhətdən sui-istifadə olunub;

6. Birləşmiş Ştatlarda qətlə yetirilən qadınların 30 faizi həyat yoldaşının, keçmiş həyat yoldaşının, yaxud oğlan dostlarının əli ilə öldürülənlərdir.

Bəlkə də qadınlar əleyhinə zorakı cinayətləri sadə və aydın şəkildə sıralamaq mümkün olmasın. Amma bu qədər məlumdur ki, bu sahədə güman edilən təyinedici amillərdən biri qadınların KİV-dəki təqdimatıdır. Qadınlar mediada çox vaxt zorun qurbanları və cinsi təcavüzlərin

obyekti kimi təqdim olunurlar. Tədqiqatçılar bu nəticəyə gəlmişlər ki, qadınların bu növ təsvir edilməsi cəmiyyətin qadınlara qarşı düşüncə tərzində və rəftarında (mənfi) təsirlər qoyur. Filmlərin, televiziyanın, musiqinin və kompüter oyunlarının məzmunu qadınların, cinsi ehtiyacı təmin edən, zorakı səhnələri göstərən və zorla yanaşı olan cinsi münasibətləri təsvir edən bir alət olduğunu vurğulayır.

Qadınları aşağılayan belə görüntülər həmişə tənqid edilmişdir. Tədqiqatçıların qırx ildən artıq sürən elmi araşdırmaları göstərir ki, mediada göstərilən zorakılıqlar aqressiv rəftar və reaksiyaların formalaşmasında birbaşa təsirli olmuşdur.

Əldə olan çoxsaylı faktlara əsasən, media yayımlarında qadına olan mənfi baxış onların gündəlik həyatına təsir göstərir. Televiziya və kinoteatrlarda nümayiş etdirilən zor səhnələri üzərində aparılan tədqiqatlar göstərir ki, aqressiv məzmunlu və cinsi təhqirli iki filmə baxdıqdan sonra insanın sentimental duyğuları kor olur. Həmçinin araşdırmalar sübut edir ki, qadınlara qarşı olan cinsi təhqir və təcavüz səhnələrini müşahidə edən kişilər zorun bu qurbanlarına qarşı çox nadir hallarda öz duyğularını ifadə edirlər.

Əlavə 6

Ana olmaq şərəfi

Cesika Anderson¹

Xanım Rozi cavan bir qadın simvoludur. Havard Miller tərəfindən çəkilmiş qolları çırmamış rəsminə o, 1940-cı illərdə evlərinin ənənəvi prinsipini sındırmaq üçün çoxlu Amerika qadınlarının ilham mənbəyinə çevrilmişdi. Onlar əvvəllər kişilərə aid olan peşə və sənətləri öhdələrinə götürdülər. Bu kişiler ikinci dünya müharibəsində döyüşə cəlb edilmiş, yaxud könüllü surətdə müharibəyə yollanmışdılar.

Rozinin “Biz qadirik!” şüarı qadınların çoxunun ruhunu, canını və rəyasını istismar etdi. Onlar iş bazarına daxil oldular və gözlənilmədən yaranmış geniş peşə imkanlarını sınaqdan keçirdilər. O zamandan indiyədək qadınlar həm təhsil, həm də sənət və peşə sahəsində iri addımlar atmışlar. İndi onların ixtiyarında olan fəaliyyət dairəsi misilsizdir.

Bu gün qadınlar kişilərə nisbətən daha çox bakalavr və magistr dərəcələri alırlar. Doktorluq dərəcələrinin və iş yerlərinin təqribən yarısı onlara aiddir. Bundan hasil olan nəticələrin müsbət olmasına baxmayaraq, təəssüfedicidir ki, qadın gücünə və peşə sitayışı mədəniyyətinə təkid göstərmək bəzi yanlış təsəvvürlərin yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu yanlış təsəvvürlər səbəbindən qadınların çoxu başqa rol, yəni analığı qəbul etməyin dəyər və üstünlüklərinə diqqətsiz yanaşmışlar.

¹ Jessica Anderson – qadın üzrə doktor.

Birinci təsəvvür: Yalnız savadsız qadınlar evdə qalıb uşaq böyüdürlər.

“Verek Layf” mərkəzi tərəfindən aparılan araşdırma göstərir ki, qadınların təxminən qırx faizi öz iş həyatlarının müəyyən dövrlərində uşaq böyütmək üçün öz işlərindən kənara çəkilməşlər. Nyu York Tayms bu prosesi “işdən imtina inqilabı” adlandırır.

Öz işindən kənara çəkilənlərin çoxu savadlı və müvəffəqiyyətli insanlardırlar. İki məşhur universitetin qadın məzunları arasında aparılan araşdırmalar göstərdi ki, Stanford universitetinin 1981-ci ildəki qadın tələbələrinin 57 faizi işdən imtina etmişlər. 1980-ci illərdə Harvard universitetinin ticarət institutunun tələbələrinin yalnız 38 faizi hələ də ikinövbəli işlərdə çalışırlar.

Amerika qadınlarına aid olan *Beverly Lahaye* müəssisəsinin ali tədqiqatçılarından olan Doktor Cons Kross bildirir ki, bunlar ana olduqları illərdə qadınlar arasında artan bir prosesin təsiridir: “Qadınlar get-gedə daha artıq dərk edirlər ki, işin hər şey demək olduğu həyat bir müddətdən sonra insanı razı salmır. Onlar həm də anlayırlar ki, söhbət uşaqlardan gedirsə, onlar üçün heç kəs ananın yerini verə bilməz”.

İkinci təsəvvür: Uşaq böyütmək üçün evdə qalmaq peşə intiharı deməkdir.

İkinövbəli işdə müvəqqəti olaraq istirahətə çıxmaq o demək deyil ki, qadın bütünlüklə işindən əl çəkməli, öz arzu və xeyallarını unutmalıdır. Bu gün internet iş dünyasını dəyişdirmişdir. Bəzi idarə işlərini evin içindən də görmək mümkündür. Qadınların çoxu günün müəyyən bir qismini işlə məşğul olur, yaxud işgüzar qruplar daxilində fəaliyyət göstəriirlər. Bu şərait analara idarədə

gündəlik işləmədən bir peşənin asanlaşdırılmış variantından və müəyyən miqdarda gəlirindən bəhrələnmək imkanı yaradır və işçi qüvvəsində dəyişikliyi bir qədər asanlaşdırır.

Mühafizəkar yazıçı və Heritic fondunun ümumi əlaqələr bölməsinin rəis müavini Rika Haqayn *Beverly Lahaye* müəssisəsi ilə müsahibəsində belə demişdir: “Uzun müddət hamı elə bilirdi ki, qadınlar işləməkdən və ya evdə oturub analıq etməkdən birini seçməyə məcburdurlar. Lakin yeni texnologiyalar qadınlara hər bir işi görmək imkanını yaradır. Müvəffəqiyyət qazanmış bir xanım olan Haqlinin gözəl bir peşəsi var. O, müvəqqəti olaraq işini buraxdı və 1990-cı illərin ortalarında evdən görülməsi mümkün olan ticari məşvərət işinə başladı və bununla işini, üç kiçik uşağını böyütməklə uyğunlaşdırdı. O, bu gün oxşar müəssisələr arasında ən məşhurlarından biri olan ölkənin fikir istehsalı mərkəzlərindən birində işləməkdən əlavə, həm də geniş miqyasda çap olunan məqalələr də yazır. O, çox vaxt radio-televiziya proqramlarında müxtəlif insanlarla müsahibə aparır və bu yaxınlarda özünün “Evə hücum” adlı ilk kitabını çap etdirdi. O, deyir: “Mən cavan qadınlara tövsiyə edirəm ki, ürəkləri istəyən peşəni tapmaq üçün düşünsünlər. Lakin elə bir peşə seçsinlər ki, onlara ana olmaq icazəsi versin və uşaqlarının prioritet seçilməsinə maneə törətməsin”.

Üçüncü təsəvvür: Analıq məziyyətlərindən istifadə etmək ikinövbəli işlərlə də mümkündür.

Media vasitələri işləyən analara daha çox önəm verməyi sevirlər. Onlar çox vaxt filmlərin baş rolunu bacarıqlı qadınlara verirlər, ağır və çətin işdə çalışdıqlarına

və həm də uşaq tərbiyə etməklə tarazlıq yaratdıqlarına görə onlara pərəstiş edirlər.

Media vasitələri şən anaların və şən uşaqların nöqsansız təsvirini verməyə çalışsalar da, onların, ana olmağın və bayırda çalışmağın xüsusiyyətlərini toplamaq söyləri boşla çıxmışdır. Bu bir həqiqətdir ki, həm çətin vəzifədə çalışmaq və həm ailə həyatını idarə etmək çox gərgin və həlakədici bir işdir. Amerikada işləyən qadınların 60 faizi məlumat verir ki, stress və psixi sıxıntı onların qarşılaşdığı ən təhlükəli məsələdir. Bu, başadüşüləndir, bir həftəlik gərgin iş dövrünün xarakteri bunu deməyə əsas verir.

Qadınların çoxu uzun bir günü idarədə keçirirlər, sonra uşaqlarını uşaq bağçasından götürürlər, tələsik şam yeməyi hazırlayırlar, uşaqlarını dərslə, yaxud idmana getmək üçün taksiyə mindirirlər. Evdə bir qalaq çirkli paltar da onları gözləyir. Onlar yatağa girməzdən qabaq amansız rejim yenidən təkrar olunur. Bu sıxıcı proqramın mənfi təsirləri çox vaxt uşaqlarda özünü göstərir və lazımi tədbirlər üçün çox az vaxt qalır. İşlə ailə ehtiyaclarının arasındakı daimi ziddiyyət qadınların çoxunun bu iki məsələdən birini prioritet seçməkdə aciz qalmalarına gətirib çıxarır.

Doktor Kroz deyir: “Şübhəsiz ki, hansısa birinci olmalıdır və bir ailə üzvləri iki peşəni idarə etmək üçün bir-birinə kömək göstərməlidirlər. Çoxlarının diqqətindən kənarda qalan məsələlərdən biri budur ki, bu məsələdə yalnız bəzi iş növləri mümkündür. Bəzən analıq və işləmək həddən artıq fədakarlığa ehtiyaclıdır. Lakin sorum budur ki, bir qadın işdə uğur qazanmaq üçün əlaqələrini, yaxud uşaqlarını qurban vermək istəyir, yoxsa yox? Onların çoxu gec də olsa, başa düşmüşlər ki, mühüm qərarlar qəbul edən zaman düzgün prioritet

müəyyənləşdirmədiklərindən bu seçimə getmişlər. Ağıllı və düşüncəli qadınlar qəbul edirlər ki, onlar həm analığın, həm də bayırda işləməyin bütün məziyyətlərindən bəhrələnmə bilməzlər. Onlar qəbul etməlidirlər ki, əgər uşaq istəyirlərsə, onların ehtiyacları üçün birincisinə üstünlük vermələri zəruridir”.

Haqlın də bu nəzərlə müvafiqdir: “Bioloji cəhətdən bir qadının həyatında buna çoxlu dəlillər var. Qadınların çoxu dəyişiklik istəyirlər. Lakin bunun əvəzində hər bir şəxsin bəhrələnmə biləcəyi bir ləzzətdən imtina edilməməlidir. Ana olmaq bir nemətdir”. Bir vaxtlar Jaki Kennedi demişdi: “Əgər siz övladlarınızın tərbiyəsinə əhəmiyyət verməsəniz, mən bilmirəm sizin üçün hansı bir şey əhəmiyyət daşıya bilər”.

Qadınlar təhsillərini və iş fəaliyyətlərini davam etdirməkdə azad olduqları qədər əhəmiyyətlidir ki, onlar “Biz bacarıq” prinsipini uşaq tərbiyəsinə də tətbiq etsinlər. Bu rəftar cəmiyyətdə yayılmış yanlış təsəvvürləri qəbul etməyəcək, amma əvəzində, analıq vəzifəsinə hörmət göstərməyi özünə vacib biləcək.

www.Cwfa.org

Mündəricat

Birinci fəsil	3
İkinci fəsil	33
Üçüncü fəsil	58
Əlavə 1	76
Əlavə 2	85
Əlavə 3	88
Əlavə 4	91
Əlavə 5	95
Əlavə 6	97